

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 10 NOVEMBER 1948

No. 1644

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries;

J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;

F. Verschelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:	Blz.
De artikelen van deze week	883
Sommaire, summaries	883
De groothandelsprijzen in Indonesië in 1947 door Ir E. A. van de Graaff	884
De Belgische bedrijfsorganisatie door Dr J. Geluck ..	886
De „aanvullende bevoegdheid” van de bedrijfsorganen door Prof. Mr C. W. de Vries	888
Enkele facetten van de kapitaalimport door Dr J. P. Snoep	889
De gemeentebegrotingen van 's-Gravenhage voor de jaren 1948 en 1949 door C. A. A. van Luttervelt	892
Aantekeningen:	
Het 3e Jaarverslag van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	894
Het Noorse vierjarenplan	894
Internationale notities:	
Teruglopende export der Belgische zeevisserij	895
De nationalisatie van de ijzer- en staalindustrie in Engeland	895
Een nieuwe inflatie in West-Duitsland?	896
Geld- en kapitaalmarkt	896
Statistieken:	
Bankstaten	897
Overzicht der laatste vier verkorte balansen van De Neder- landsche Bank	898
Mededeling:	
Nationaal Huldeblijk	898

DEZER DAGEN

ging de Amerikaanse burgerij een President kiezen. Het was hun reeds voorgerekend: Dewey zou het worden. Slechts één man bezwoer dat het anders was. En, zoals

Prof. Malinowski schreef over de Melanesiërs in een orkaan: „They behaved differently after the magic had been chanted”. De overwinning van President Truman lag echter dieper dan de charme van een persoon, zij heeft een fundament in de politieke opinie, dat in de publieke opinie niet tot uiting schijnt te zijn gekomen.

„Tussen doen en zeggen, vele wegen leggen”. De commentatoren, mede geslagen door de, evenzeer onverwachte, gelijktijdige parlaments- en gouverneursverkiezingen, erkennen teveel op technische hulpmiddelen te hebben vertrouwd; zij slikken thans de critiek in de geest van Rabindranath Tagore: „De ogen zijn niet trots op hun gezichtsvermogen, doch op hun brilleglazen”.

Dewey, als volleerd rationalist, kan zich al evenzeer gaan laven aan dezelfde bron: „Een geest, geheel en al logica, is als een mes geheel lemmet. Het doet de hand, die het gebruikt, bloeden”.

Geslagen ziet ook Maarschalk Tsjang Kai Sjek naar zijn levenswerk. Hem, als ernstig leerling van Confucius, is één van de diepere oorzaken van de nederlaag wel bekend. Bij zijn onderhorigen werd te weinig acht geslagen op het woord van de meester: „De deugd het begin, de bezittingen het einde”. Hier zal bespiegelen niet baten. Het industrieel potentieel van Mandsoerije is reeds verloren. Zal een andere Marshall hem nog tijdig hulp bieden?

De kracht van het geloof in de natie wint in elk geval veld in Frankrijk. De senaatsverkiezingen hebben de aanhangers van Generaal de Gaulle in sterk aantal op het kussen gebracht. Zal Frankrijk onder de ban der verdeeldheid uitkomen?

De pogingen om de verdeeldheid in Indonesië te overwinnen worden voortgezet; nog is niet duidelijk, of men er in geslaagd is, recht in het zadel te komen. De commentatoren, gebiologeerd door het lot van hen, die het „unborn Tomorrow” in de Verenigde Staten meenden te kennen, worden stil. Zoals ook degenen, die op hoge posten de toekomst van Indonesië vormden en vormen, op dit moment als enig antwoord gaven: „geen commentaar”.

Zo blijft men ook staan tegenover de continuïteit in het wereldvlak. De houding van de Verenigde Staten is door de President vastgelegd als een uiterst streven naar vrede. De inhoud, die daaraan zal worden gegeven, moet nog bekijken. De West-Europeanen worden wellicht langzaam gereeder van geest, Canada heeft zich geuit. Het welslagen is nog een gesloten boek.

Eén zekerheid blijft, de wisseling van vreugde en verdriet. De Nederlandsche Economische Hogeschool vierde haar 7e lustrum op blijde wijze; naar buiten door hen te eren, die de vaderlandse zaak dienden. Dr Drees, de magistraat, Dr Rijkens, de ondernemer. Doch nog op de avond van die dag viel een nieuwe schaduw. Na Professor Polak, na Professor Dijker, overleed geheel onverwacht Professor Blazer. Trouwe bouwers aan de Hogeschool... „this battered caravanserai, whose doorways are alternate Night and Day”.

HAV BANK - SCHIEDAM
PERSONEEL-VERZEKERING

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade.

**OBJECTIVE APPRAISALS
 CONSIDERED JUDGMENT
 IMPARTIAL OPINION**

Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31. A limited number of this
Supplement remain for sale.*

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

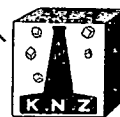

Groothandel

*Weekblad voor de
internationale handel*

Heeft U al eens
een proefnummer
aangevraagd?

H. A. M. Roelants
Schiedam

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

*Fabriek van
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.*

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT · BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personneels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Ir E. A. van de Graaff, *De groothandelsprijzen in Indonesië in 1947.*

Op basis 1938 = 100 lag het indexcijfer van groothandelsprijzen in Indonesië in 1947 op rond 700. In nauwe samenhang hiermede zijn de kosten van levensonderhoud en de loonkosten eveneens zeer sterk gestegen. Het resultaat is, dat het proces van economisch herstel wordt bemoeilijkt, de rentabiliteit van het bedrijfsleven in gevaar komt en het hoge kostenniveau bij een daling van het wereldmarktprijspeil de export moet belemmeren. Naar verlaging van het Indonesisch prijspeil kan worden gestreefd door geleidelijke inzetten van de volgende middelen: 1. afschaffing der 50 procenten op de invoerrechten, 2. afschaffing van het Nigieo (A.I.O.)-apparaat, en 3. vermindering van de winstmarge in groot- en kleinhandel. Een verlaging van het prijsniveau door herziening van de prijsopdrijvende factoren zal het vertrouwen in Indonesië's economisch herstel doen terugkeren.

Dr J. Geluck, *De Belgische bedrijfsorganisatie.*

Men heeft dikwijls de vrees geuit, dat door de oprichting van lichamen met verordenende bevoegdheid in één partnerland en van zuiver adviserende in het andere het welslagen van de economische politiek van de Benelux in gevaar zou kunnen worden gebracht. De memorie van toelichting op het Nederlandse wetsontwerp noemt deze vrees ongegrond, daar overeenstemming van genomen maatregelen in beide landen zeer goed mogelijk is. Mr W. F. Lichtenauer heeft reeds opgemerkt, dat deze uitspraak getuigt van een beminlijk optimisme. Het is lang niet altijd zeker, dat een bepaalde, regeling in beide landen parallel tot stand komt. De grootste moeilijkheden zullen daarbij wel in Nederland rijzen. Nu echter in beide landen de teelingen geworpen zijn, blijft er niets anders over, dan geduld te oefenen en van de practijk te leren, welk systeem te verkiezen is.

Prof. Mr C. W. de Vries, *De „aanvullende bevoegdheid” van de bedrijfsorganen.*

Is het inderdaad zo gevaarlijk om aan een bedrijfsorgaan, beraadslagende in het geheim, de bevoegdheid toe te kennen „verordenende macht” uit te oefenen, bindend niet alleen tegenover de bedrijfsgenoten, maar ook tegenover derden? Schrijver denkt hierover anders dan Prof. Goudriaan. De beperkte verordeningsmakende macht opent de mogelijkheid tot een weinig betekende „aanvullende bevoegdheid” op weggevend gebied. Het nemen van de proef schijnt weinig gevaarlijk voor de behartiging van het algemeen belang.

Dr J. P. Snoep, *Enkele facetten van de kapitaalimport.*

Kapitaalimport brengt verschillende problemen met zich, met name in de huidige na-oorlogse periode. Schrijver merkt op, dat de inschakeling van de Nederlandse Herstelbank als distributie-orgaan van een dollarlening, te verstreken door de Internationale Bank, ten behoeve van de Nederlandse industrie, als een gelukkige oplossing is te beschouwen. De kapitaalvoorziening is de zwakke plek van onze industrialisatie. Er is behoefte aan particulier Amerikaans kapitaal als deelneming in de industrie. Het industrieel-investeringsklimaat hier te lande dient echter op vele punten te worden verbeterd.

C. A. A. van Lutervelt, *Dé gemeentebegrotingen van 's-Gravenhage voor de jaren 1948 en 1949.*

De Haagse gemeentebegroting voor het komende jaar toont een aanzienlijke verbetering in vergelijking met die voor 1948. Er zijn echter twee redenen tot voorzichtigheid. Ten eerste staat een grootscheeps herstel- en vernieuwingsplan voor de deur; ten tweede is het thans weer bereikte evenwicht uitermate labiel.

SOMMAIRE.

Ir E. A. van de Graaff, *Les Prix de gros en Indonésie en 1947.*

En Indonésie les prix de gros, le coût de la vie et les salaires sont si élevés qu'ils compromettent le redressement économique du pays. L'auteur préconise quelques mesures propres à diminuer les prix. Cette diminution rétablirait la confiance dans l'avenir économique de l'Indonésie.

Dr J. Geluck, *L'organisation économique en Belgique.*

Dans le cadre de l'organisation économique en Belgique les Conseils professionnels sont des organismes consultatifs dotés du Statut d'établissements publics. Aux Pays-Bas, au contraire, ces organismes posséderont un pouvoir réglementaire. On peut se demander si cette différence ne compromettra pas la politique économique de Benelux. L'expérience nous apprendra à quel système la préférence doit être accordée.

Prof. Dr C. W. de Vries, *Le „pouvoir réglementaire” des Conseils de l'Economie Nationale.*

L'auteur est d'avis que le pouvoir réglementaire que la loi néerlandaise sur l'organisation économique, attribuée aux nouveaux organismes n'a guère d'importance. Sa mise en application ne portera pas préjudice à l'intérêt général.

Dr J. P. Snoep, *Quelques facettes du marché des capitaux.*

Le côté faible de l'industrialisation aux Pays-Bas est le manque des capitaux. La nécessité se fait surtout sentir, notamment de faire participer à l'industrialisation du capital américain de source privée. Aussi est-il désirable d'adoucir ou de supprimer certaines prescriptions qui entravent l'importation de capitaux.

C. A. A. van Lutervelt, *Les Budgets Communaux de La Haye se rapportant aux années 1948 et 1949.*

SUMMARIES.

Dr E. A. van de Graaff, *Wholesale prices in Indonesia during 1947.*

Wholesale prices in Indonesia are very high. The resulting high costs of living and wages are throwing obstacles in the way of economic recovery. The writer outlines a number of measures apt to lower the price level. Lower prices will undoubtedly restore confidence in Indonesia's economic future.

Dr J. Geluck, *The Belgian „organization of business”.*

In Belgium the newly created representative bodies of industry and trade have only advisory powers. In the Netherlands, on the other hand, they will have legislative powers. There is a possibility that this divergence will endanger economic policy on a Benelux scale. Practical application of the two systems, however, will show which system is best.

Prof. Dr C. W. de Vries, *Legislative powers in the hands of business.*

The writer's point of view is that legislative powers in the hands of business, as embodied in the Dutch bill on „public organization of business”, will prove to be rather unimportant.

Dr J. P. Snoep, *Some aspects of capital import.*

The weak point of Holland's industrialization is the shortage of capital. There is a strong need of American capital participating in industry. Therefore several regulations now impeding foreign investments in the Netherlands have to be abolished.

C. A. A. van Lutervelt, *The Hague's municipal budgets for 1948 and 1949.*

DE GROOTHANDELSPRIJZEN IN INDONESIA IN 1947.

In deze bijdrage wordt een analytische en kritische beschouwing van enkele prijsvormende factoren gegeven; daarbij zullen middelen en wegen worden aangegeven om een drastische beperking van de prijzen en dus verlaging van het prijsniveau te bewerkstelligen.

Als uitgangspunt wordt genomen de gemiddelde c.i.f.-waarde van de invoer hier te lande, waarbij deze waarde voor 1938 op 100 wordt gesteld; men komt dan voor 1947 op een indexcijfer van de gemiddelde c.i.f.-waarde van 360.

Het werkelijke indexcijfer ligt op een hoger niveau dan het gecaluleerde; de oorzaak hiervan moet worden gezocht in de gewijzigde verdeling van de invoer over de landen van oorsprong in 1947 ten opzichte van 1938. In 1938 was de invoer voor 15 pCt naar de waarde afkomstig uit Japan, een invoer met een gemiddeld zeer lage f.o.b.-waarde, vergeleken met de f.o.b.-waarde (gemiddeld) der Europese landen. In 1947 beliep de invoer naar waarde uit Japan circa 8 pCt van de totale invoerwaarde, waarbij de gemiddelde f.o.b.-waarde van de invoer uit Japan in 1947 ten opzichte van 1938 in veel sterkere mate gestegen is dan zulks in de Europese landen het geval was.

De c.i.f.-waarde der goederen ondergaat door bewerking en/of diensten, aan de goederen bewezen, verschillende verhogingen, welke uiteindelijk in de kostprijs der goederen voor de consument tot uiting komen. Deze huidige kosten of lasten bij aankomst van goederen per schip zijn de lossingskosten, de invoerrechten, de vergoeding van de diensten der Nigieo, A.I.O., van de importeurs, in wier handen de goederen tenslotte overgaan, van de tussen- en kleinhandel ¹⁾.

Voor 1947 was de bulk van de import nog geconcentreerd in de handen van de Nederlands-Indische Gouvernements Im- en Exportorganisatie en het prijspeil dezer goederen is tevens bepalend voor het prijspeil der invoer van goederen buiten de Nigieo om, door particulieren. De bijkomende kosten zijn in pCt van de waarde uitgedrukt:

	1938	1947 (1938 = 100)
c.i.f.-prijs	100	360
lossingskosten	1	101
gemidd. invoerrechten	10,5	111,5
algemene kosten insul. vracht Nigieo	—	39½
winstmarge importeur	10	123
idem tussen- en detailhandel	ca 25	154

De gegeven winstmarges voor groot- en kleinhandel hebben voor 1938 betrekking op essentiële en dagelijkse consumptiegoederen. Voor monopolie-artikelen en luxe-waren waren deze marges belangrijk hoger. Voor bulk en andere artikelen nam men met geringere winstmarges genoegen.

De gemiddelde winstmarge van ca 25 pCt in 1947 voor de groothandel is een authentiek gegeven, dat tevens rehabilitatiekosten van het bedrijf omvat. De huidige marges van de tussen- en detailhandel zijn moeilijk te traceren, voor de vrije markt in elk geval reeds hoog en buiten alle proporties waar deze mogelijkheid bestaat.

Het in bovenstaand tabeltje gevonden theoretische groothandelsindexcijfer is niet zonder meer te vergelijken met het indexcijfer van groothandelsprijzen, hetwelk gepubliceerd werd in de uitgave van het Centraal Kantoor voor de Statistiek, „Indexcijfers van groothandelsprijzen van in- en uitvoerartikelen” over 1947, nl. 691. Dit cijfer heeft tot basis de groothandelsprijs in 1938, tegen het theoretisch berekende indexcijfer als basis de c.i.f.-prijs in 1938 op bovengenoemde basis van de groothandelsprijs, waardoor het indexcijfer ligt op een niveau van circa 570.

¹⁾ Statistiekrecht en goederengeld werden niet opgenomen.

boven 1938. De in de tabel gegeven voorstelling van zaken is in het algemeen juist te noemen, ook al zijn verschillen in de onderlinge verhouding mogelijk. De werkelijke verhoudingen liggen echter nog ongunstiger dan berekend werd.

Het aandeel van de Nigieo (A.I.O.) in de invoer bedroeg in de jaren 1946 en 1947 respectievelijk 240 en 431 mln gld. De totale invoer bedroeg in 1947 753 mln gld.; voor 1946 zijn de gegevens van de totale invoer niet volledig.

Aan rechten werd door den Lande op deze totale invoer circa 113 mln gld. ontvangen, waarbij een beduidend geringer volume van de invoer door de dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen moest worden behandeld dan in 1938, toen de inkomsten uit invoerrechten circa 50 mln beliepen. De rechten bedroegen dan ook in 1947, berekend op basis invoer 1938, niet minder dan 55 pCt van die waarde. Onder normale omstandigheden zou men spreken van een prohibitief recht. Het nadeel is, dat deze exorbitante rechtenheffing ten detrimente van de consumptieprijs werkt.

Het tarief der te heffen invoerrechten is gebaseerd op aard en samenstelling der goederen. Op de vastgestelde rechten worden op heden 50 procenten geheven. Gemiddeld werd in 1946 en 1947 een invoerrecht naar de waarde, inclusief procenten van circa 15 pCt, geheven. Aan invoerrechten werd uit Nigieo-import over genoemde jaren 36 en 65 mln gld. verkregen.

De Nigieo hief in de jaren 1946 en 1947 een retributie van 33½ pCt van de waarde harer invoeren (ter bestrijding van de algemene kosten en inter-insulaire vracht), welke respectievelijk resulteert in een bedrag van 92 en 165 mln gld. Na aftrek van alle kosten van de Nigieo vloede hiervan naar schatting een bedrag voor beide jaren tezamen van circa 200 mln gld. naar 's lands kas af; misschien is dit bedrag nog te voorzichtig geraamd. Uit een globale berekening komt men tot het cijfer aan werkelijke betaalde inter-insulaire vracht voor 1947 van 4 à 5 mln gld. De Nigieo-retributie kan in wezen niet anders dan als een omzetbelasting worden gezien.

De importeursmarge bedroeg voor genoemde jaren 25 pCt van de waarde, inclusief de rehabilitatie van het bedrijf. De bedragen, welke de importeurs uit dien hoofde competeerden, waren 92 en 165 mln gld. Uitgaande van een normale winstmarge van 10 pCt komt men voor bedoelde jaren in absolute cijfers tot bedragen van respectievelijk 37 en 66 mln gld. Een winstpercentage van 10 pCt op dit sterk verhoogde prijsniveau in 1947 is echter een zeer hoge beloning harer diensten. Voor rehabilitatie van het bedrijf blijft 15 pCt of circa 153 mln gld.

Indertijd werden de verliezen, door de import geleden tengevolge van oorlog en bezetting, geschat op 120 mln gld. Uit een vergelijking van de waarde van de invoeren over de vooroorlogse jaren komt niet tot uiting, dat de verloren gegane voorraden een dergelijk waardebedrag vertegenwoordigden ²⁾.

In elk geval is een rehabilitatie van 150 mln gld. voldoende om geleden schade te vergoeden. (Voor consumptiegoederen is een rehabilitatiewaarde op „replacing cost” gebaseerd, niet juist. Waren de voorraden destijds in consumptie gebracht, zo zou ook niet meer dan die verkoopwaarde kunnen worden geclaimd).

In 1938 was de groothandelswinst over een invoerwaarde van 478 mln gld. circa 55 mln gld.; in 1947 over een invoerwaarde van Nigieo-goederen van 431 mln gld. niet minder dan 66 mln gld., waarbij het volume van de invoer in 1947

*) Invoer *) in Indonesië gedurende 1938 t/m 1941.		
	Gewicht in tons bruto	waarde in f 1.000
1938	1.997.413	451.097
1939	2.056.327	437.837
1940	1.762.887	432.522
1941	1.458.593	461.512

²⁾ Excl. oorlogsmateriaal, goud, zilver en postpakketten, passagiersgoederen.

Nigieo-import naar c.i.f.-waarde.

	1946	1947
	240 mln gld.	431 mln gld.
gemiddelde invoerrechten		
15 pCt	36 „ „	65 „ „
Nigieo-heffing 33 $\frac{1}{3}$ pCt	92 „ „	165 „ „
Gemiddelde winstmarge importeurs 25 pCt	92 „ „	165 „ „

ten opzichte van 1938 50 pCt bedroeg, de omvang der zaken beperkt bleef en een deel van de werkzaamheden door de Nigieo werd verricht. Boven de winst, door de handel op Nigieo-goederen gemaakt, werden eveneens aanzienlijke inkomsten verkregen uit de vrije handel buiten de Nigieo om.

In bovenstaande uiteenzetting komen heel duidelijk tot uiting de reusachtige bedragen, welke uit hoofde van de door de Regering gedirigeerde invoer, den Lande en de handel toevloeien.

In cijfers uitgedrukt, uit hoofde van de invoer in 1947, is een bedrag van circa 225 mln gld., verdeeld over invoerrechten (totale) en Nigieo-retributie, aan den Lande ten goede gekomen.

In 1940 was van de gewone ontvangsten van den Lande 328 mln gld. afkomstig uit belastingen, rechten en accijnzen. De vermeerdering aan inkomsten voor den Lande in 1947 betekent in wezen een heffing van circa 70 pCt aan opcenten op de belastingen ten opzichte van het jaar 1940. De huidige financiële economische politiek is erop gericht de kosten van de wederopbouw en versterking van de economische organen uit eigen middelen te financieren, welke politiek echter mede inhoudt een langzame *wurg*ing van de sociale en economische samenleving, hetwelk in de ijver, waarmee men zich op de problemen geworpen heeft, volkomen voorbijgezien wordt.

De sociale samenleving is onder deze omstandigheden aan het einde van haar krachten gekomen. De economische opbouw gaat gebukt onder de lasten van de hoge loonstandaard als gevolg van de sterk gestegen kosten van levensonderhoud, waardoor de rentabiliteit in gevaar wordt gebracht en het hoge kosteniveau bij een daling van de prijzen van grondstoffen in het buitenland de export moet belemmeren.

Het enorm gestegen interne prijsniveau voor goederen van de invoer heeft tot gevolg, dat alle andere goederen en diensten zich mede aan dit prijsniveau optrekken. Het accent wordt thans bij voorkeur gelegd op een mogelijke verlaging van het prijsniveau van voedingsmiddelen van binnenlandse oorsprong, waarbij de tendentie aanwezig is de nauwe betrekking tussen beide prijsniveau's voorbij te zien. De rijstprijs in 1947 lag circa 700 pCt boven het niveau van 1938, geenszins ongemotiveerd. Een verdere verlaging van deze prijs door ruim aanbod verplaatst alleen de financiële druk naar de inkomsten van andere groepen van de bevolking. Bij dit alles voegt zich het feit van de grote geldruimte, die inflationistisch werkt. De relatieve koopkracht van de eigen geldeenheid ten opzichte van de koopkracht der buitenlandse munt is uiteindelijk bepalend voor de wisselkoers. Op de duur zal niet te ontkomen zijn aan aanpassing van de officiële wisselkoers, waardoor een tweede stijging zal ingaan van de groothandelsprijzen van invoerartikelen. De invloed hiervan komt in het binnenlands prijsniveau tot uiting. De verhoging der exportprijzen in eigen munt blijft ten achter bij het gestegen binnenlandse prijsniveau. Is sanering der geldmiddelen niet meer mogelijk, onder versterking van het productie-apparaat door verlaging van het prijsniveau en hiermee gepaard gaand economisch herstel, dan is „*de dans om de galg*” aangevangen.

Sanering is echter mogelijk door inkrimping van het prijsvolume, waarnaar kan worden gestreefd door geleidelijke inzetten van de volgende middelen:

a. Afschaffing der 50 opcenten op de invoerrechten.

Het feitelijke tarief der invoerrechten in 1947 is vergeleken met de waardestijging t.o.v. 1938 = 100 dermate exorbitant en prohibitief, dat o.a. de schaarste aan onontbeerlijke goederen en het ontbreken van de binnenlandse productie de invoer mogelijk maakt.

b. Afschaffing van het Nigieo, A.I.O.-apparaat.

De handel is volkomen in staat op ieder ogenblik haar oude taak, de goederenvoorziening van Indonesië, wederom op te nemen. Het semi-overheidsapparaat, de Nigieo, A.I.O., is een ontzaglijk dure instantie, welke millioenen verslindt en tevens door onregelmatigheden en onvoldoende controle de lasten, de consument opgelegd, onnodig heeft verzwaaard. De Nigieo is nooit opgezet om een blijvende bron van inkomsten voor den Lande te vormen en het bestendigen van dit instituut betekent tegen betrekkelijk financieel voordeel slechts nadeel voor het economisch leven in algemene zin.

c. Vermindering van de winstmarge in groot- en kleinhandel.

De importeurs genieten op heden voor hun, vergeleken bij voor de oorlog, geringe prestaties een winstmarge van gemiddeld 25 pCt, inclusief rehabilitatie, waarbij zij opgemerkt, dat indertijd de rehabilitatie van de handel op circa 120 mln gld. werd geschat, welk bedrag in 1946 en 1947 reeds is inverdiend.

Een winstmarge voor de groothandel van gemiddeld 10 pCt werd vóór de oorlog voldoende geacht en ligt hoger dan het gemiddelde in Europa. De omloopssnelheid van de in de import geïnvesteerde bedragen in aanmerking nemende, zomede het hogere niveau der goederenprijzen, diensten en onkosten mag *thans* worden aangenomen, dat een marge voor de groothandel van 7 $\frac{1}{2}$ pCt aan zeer redelijke eisen tegemoet komt. Een verandering in het prijsniveau hier te lande brengt mede een wijziging in de marge van de groothandel, opdat een redelijke vergoeding gewaarborgd blijft.

Aan dezelfde eisen voldoet op heden een marge van 14 à 15 pCt in tussen- en kleinhandel.

Worden aan de hand der desiderata de inkomsten voor 1938 en 1947 van het land en importeurs en detailhandel naast elkaar gesteld, dan komt men tot de volgende opzet:

	Invoerwaarde 1938	Invoerwaarde 1947
	478 mln gld.	753 mln gld.
rechten 10,5 pCt	50 „ „	10 pCt 75,3 „ „
winstmarge import		
10 pCt	52,8 „ „	7 $\frac{1}{2}$ pCt 62,1 „ „
klein- en tussenhandel		
25 pCt	145,2 „ „	ca 14 pCt 124,6 „ „

Daar de invoer in 1947 naar volume slechts 50 pCt van de invoer in 1938 bedroeg, zouden bij een verwerking door de handel van een even groot volume van de invoer als in 1938 de inkomsten voor groot- en kleinhandel respectievelijk circa 124 en 249 mln gld. bedragen.

Doorvoering der voorgestelde maatregelen zou vóór het jaar 1947 het prijsniveau der groothandelsprijzen terugbrengen van 570 pCt tot circa 349 pCt op basis van 1938.

De kosten van levensonderhoud zouden een daling vertonen met als gevolg een verlichting van lasten voor de samenleving in al haar geleidingen.

De voordelen liggen op economisch en sociaal terrein; economisch door verlaging van het prijsniveau over de gehele linie, waardoor versterking en herstel van het bedrijfsleven wordt gestimuleerd, door vermeerdering van de rentabiliteit en toenemende geneigdheid kapitaal opnieuw hier te investeren; sociaal, een rehabilitatie van de menselijke geest door vergemakkelijking van de levensomstandigheden.

De laatstgenoemde voordelen zijn niet in cijfers weer

te geven en liggen in een opvoering van het moreel der gemeenschap, meerdere bezieling voor haar arbeid en stimulanzen om hier te komen en te blijven en hier een bestaan te verwerven. De funeste tendentie zo spoedig mogelijk deze gewesten te verlaten, zal afnemen, waardoor de dreigende afbraak van de Nederlandse gemeenschap, wier aanwezigheid niet kan worden gemist en dringend vereist wordt om de banden, welke Nederland met Indonesië verbinden, te verstevigen en levendig te houden. Een hechte band tussen deze landen kan slechts tot beider welvaart voeren.

Geenszins wordt verheeld, dat Parijs en Rome niet in een dag zijn gebouwd, doch men tone door daden, dat de nood, welke alom gevoeld en geleden wordt, onderkend is, opdat ook het volk van dit land zelf een hart onder de riem wordt gestoken en ook hen de illusie van een toekomst wordt weergegeven.

Een verlaging van het prijsniveau door herziening van de prijsopdrijvende factoren zal vertrouwen doen terugkeren, doch men volsta hierbij niet de excessen van het vigerende prijsniveau tegen te gaan, slechts door een eventuele bewaking van het prijspeil in de kleinhandel.

Batavia.

IR E. A. VAN DE GRAAFF.

DE BELGISCHE BEDRIJFSORGANISATIE.

Slechts een paar weken nadat het Nederlandse „Wetsontwerp Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie” was gereed gekomen, stemde het Belgisch Parlement de „Wet houdende Organisatie van de Economie”; die in haar drie eerste secties dezelfde materie behandelt ¹⁾. Velen zullen weigeren dit als een louter toevallige coïncidentie te beschouwen en zich verheugen over een nieuw bewijs van de parallele evolutie der gedachten bij de twee belangrijkste Benelux-partners. Wie de beide teksten nader onderzoekt, wordt echter onmiddellijk getroffen door de verschillende principes die ze beheersen en door de uiteenlopende oplossingen die aan hetzelfde probleem gegeven worden.

Algemene kenmerken.

De essentie van het Belgisch stelsel kan ongeveer als volgt omschreven worden: oprichting, met de medewerking van de reeds bestaande vrije verenigingen, van lichamen waarin (hoofdzakelijk) de patroons en de arbeiders vertegenwoordigd zijn en die aan de Regering of aan de wetgevende kamers adviezen of voorstellen moeten overmaken omtrent vraagstukken, die betrekking hebben op 's lands bedrijfsleven.

Deze formule verschilt aanzienlijk van de Nederlandse, die uitgaat van de gedachte dat men zoveel mogelijk aan de lagere organen moet overlaten wat deze even goed of beter kunnen doen dan de hogere en daarom aan de bedrijfsorganisatie een verordenende bevoegdheid toekent. In België moest dit — overigens zeer consequente — subsidiariteitsbeginsel wijken voor de vrees, dat de verordeningsmacht der raden het beroepsbelang of zelfs het beroepsgevoel de voorrang zou laten op het algemeen belang of op dat der verbruikers. Men wilde voorkomen, dat de verschillende, met een stuk der wetgevende macht beklede, officieel georganiseerde sectoren der nationale economie een voor de gemeenschap uiterst nadelige onderlinge strijd zouden leveren. Nooit koesterde men de illusie, dat het zou volstaan vertegenwoordigers van zoveel mogelijk bedrijven samen te brengen in een raad om daar een juiste voorstelling van het algemeen belang te bereiken. Men dacht, dat ze misschien hun strijd zouden voortzetten in de schoot van die raad of een akkoord zouden bereiken ten koste van de gemeenschap (soms zelfs helemaal

¹⁾ De vierde en vijfde secties betreffen de ondernemingsraden, die we hier buiten beschouwing laten omdat ze niet in de eigenlijke bedrijfsorganisatie thuis horen; tevens wijl het Nederlandse ontwerp soortgelijke organen niet vermeldt.

te goeder trouw, maar bijv. omdat ze geen rekening zouden houden met het politiek aspect der problemen). Het feit, dat de Regering natuurlijk altijd het recht behoudt de verordeningen van de bedrijfsorganen te vernietigen, kon deze bezwaren niet wegnemen, want de Overheid staat in die gevallen voor een „fait accompli” en een te veelvuldig gebruik van haar recht zou fataal tot slechte betrekkingen met de bedrijfsorganen leiden.

De bevoegdheid der Belgische raden is ook in één ander opzicht veel beperkter dan die der overeenkomstige Nederlandse organen. Ze zijn niet enkel louter adviserend, maar daarenboven wordt hun mening slechts gevraagd inzake economische problemen. Alles wat van sociale aard is, blijft tot de bevoegdheid behoren van de sinds 1921 bestaande paritaire commissies — die trouwens steeds goed functioneerden.

Er waren sterke argumenten voor en tegen deze oplossing. Aan de ene kant leek het gewenst beide reeksen van problemen, die toch in zeer nauw verband staan met elkaar, door eenzelfde lichaam te laten behandelen. Dit zou een waarborg geweest zijn, dat alle adviezen in dezelfde geest werden gegeven. Aan de andere kant moest echter toegegeven worden, dat sociale en economische vraagstukken niet altijd met de nodige bevoegdheid door dezelfde personen kunnen opgelost worden. Daarom besloot men, naast de raden, de paritaire commissies te behouden.

Deze regeling kan de juiste geacht worden, omdat ze de meest praktische is. Ze maakt evenwel een zo nauw mogelijke coördinatie van de activiteit van beide soorten lichamen noodzakelijk. Om dit doel te bereiken zou men bijv. aan de raden de toelating kunnen verlenen telkens twee van hun leden (een arbeiders- en een patroonsafgevaardigde) te gelasten, met zuiver raadgevende stem, de vergaderingen van de overeenkomstige commissie bij te wonen. Deze laatste zou reciprociteit kunnen genieten.

In een enkel opzicht vertonen de Belgische wet en het Nederlandse ontwerp een zekere gelijkenis: beide bouwen de bedrijfsorganisaties op het stévigte substratum van de vrije beroepsverenigingen. Dit is ongetwijfeld te verkiezen boven het systeem, dat hier te lande gedurende de bezetting werd opgedrongen. In dit regime werden de bedrijfsorganen rechtstreeks door de ondernemingen zelf gevormd. De thans aangenomen oplossing biedt het voordeel alle discussies over zogenoemde aanslagen op de vrijheid van vereniging te vermijden. Bovendien — en dit is van praktisch standpunt uit gezien veel belangrijker — ontsnapt men aan het anders steeds dreigende gevaar van vijandigheid der private verenigingen tegenover de officiële organen, aangezien deze laatste nu een emanatie zijn van henzelf.

De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.

Het toporgaan der Belgische bedrijfsorganisatie is de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven. Zijn taak wordt in brede trekken door de wetgever zelf aangegeven. Hij moet aan een minister of aan het Parlement, hetzij uit eigen beweging, hetzij op aanvraag van deze overheidsorganen, en onder de vorm van verslagen, die de verschillende standpunten weergeven, alle adviezen of voorstellen overmaken omtrent de vraagstukken, die betrekking hebben op 's lands bedrijfsleven.

Opdat de Raad deze taak naar behoren zou kunnen vervullen, heeft men er een zo trouw mogelijke weerspiegeling van alle belangengroepen der nationale economie willen van maken. Hij telt afgevaardigden van de nijverheid, de handel, de landbouw en het ambachtswezen. De werknemers zijn er even sterk vertegenwoordigd als de werkgevers. In de vroegere ontwerpen was deze pariteit niet voorzien en het is slechts op aandringen van de arbeiderssyndicaten, dat ze werd doorgevoerd. De tegenstanders voerden aan, dat het veel belangrijker was te streven naar een zo groot mogelijke diversiteit in de samenstelling dan wel naar een kwantitatief juiste dosering,

aangezien de Raad toch geen beslissingen neemt en de mening van eventuele minderheden altijd als een afzonderlijke nota in de adviezen kan opgenomen worden. Dit argument hield evenwel geen rekening met het prestige, dat het door de méerderheid goedgekeurde standpunt onvermijdelijk zal genieten. Om politieke en psychologische redenen had de numerieke samenstelling ongetwijfeld wel een zeer grote betekenis.

De wijze waarop de leden van de Raad benoemd worden, vloeit voort uit zijn taak. Aangezien hij vooral de Regering zal voorlichten worden ze door de uitvoerende macht gekozen; opdat hij echter tevens nog zou kunnen aangezien worden als een echte emanatie van het bedrijfsleven, wordt nader bepaald, dat de Overheid haar keuze moet doen op dubbele lijsten, door de representatieve beroepsverenigingen opgesteld. Om de standing van het toporganisme nog te verhogen worden aan de vertegenwoordigers van het bedrijfsleven enkele, om hun technische of wetenschappelijke waarde befaamde personaliteiten toegevoegd. Ook zij worden door de Regering benoemd, maar weer op voorstel van de Raad zelf. Een analoge procedure wordt trouwens gevolgd voor het benoemen van de voorzitter, die niet onder de gewone leden gekozen wordt en volledig onafhankelijk moet zijn, zowel ten opzichte van de administratie als ten opzichte van de vertegenwoordigende organisaties. Men heeft het — terecht — niet nodig geoordeeld afgevaardigden van de Staat op te nemen in een organisme, dat tot taak heeft deze laatste raad te geven: waren die er wel, dan zou hij in zekere mate zichzelf gaan consulteren.

Anderzijds moet echter erkend worden, dat een nauw contact tussen de adviserende en de beslissende instanties ten zeerste gewenst is. De Regering zal soms nauwkeuriger de betekenis in de atmosfeer van een advies willen kennen, de Raad zal soms meer inlichtingen wensen over de bedoelingen en de politiek van de Regering om er zijn voorstellen te kunnen naar richten. De bepaling, dat vertegenwoordigers van de openbare besturen of diensten van algemeen belang kunnen verzocht worden hun advies uit te brengen bij de Centrale Raad is reeds van aard dit contact in belangrijke mate te bevorderen. Men kan zich nochtans afvragen, of het niet nuttig geweest ware, als permanente band tussen de Overheid en de Raad, een regeringscommissaris te benoemen, die, evenwel zonder beslissende stem en alleen maar om vragen te stellen, opmerkingen te maken of inlichtingen te geven, de vergaderingen zou bijwonen. De wet ook kent geen vertegenwoordiging toe aan de verbruikers. Dit kan geen bezwaar opleveren want, afgezien van de technische moeilijkheden, die een dergelijke vertegenwoordiging meebrengt, kan men van de Overheid zelf verwachten, dat ze bij het onderzoek van de adviezen die haar worden voorgelegd en vooraleer een maatregel te nemen, ook rekening zal houden met de belangen der consumenten.

De Centrale Raad zal ongetwijfeld de belangrijkste en ingewikkeldste economische problemen te behandelen krijgen, welke niet op te lossen zijn zonder een degelijke, soms moeilijk te verzamelen en uitgebreide documentatie. De leden, die elders (gewoonlijk in de groeperingen, welke ze vertegenwoordigen) hun hoofdbezigheid hebben, zullen niet in staat zijn zelf al het nodige voorbereidend en studiewerk te doen, enquêtes te organiseren, enz. De wet bepaalt daarom, dat de Raad zal kunnen beschikken over een secretariaat met geschoold, gespecialiseerd personeel, dat al die taken op zich zal moeten nemen en dus in zekere zin het centrum zal worden van de bedrijfsorganisatie. De Centrale Raad zal, evenals de raad van beheer van een onderneming, beslissen op basis van de rapporten, die door zijn diensten werden opgesteld.

Zal deze hulp altijd volstaan? Zal het niet gebeuren, dat zeer speciale technische aangelegenheden moeten behandeld worden en dat in onderhavig geval niet alle leden voldoende bevoegd zullen zijn om aan de werkzaam-

heden deel te nemen? Het ware daarom wenselijk in de nog uit te werken uitvoeringsbesluiten of in het huishoudelijk reglement te bepalen, dat de Raad, zelf, de vertegenwoordigde groepen, of zelfs de afzonderlijke leden zich mogen laten bijstaan door specialisten.

Over de wijze, waarop de bedrijfsorganisatie moet gefinancierd worden, heeft men in België een heel andere opvatting dan in Nederland. De memorie van toelichting bij het „Wetsontwerp Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie” verklaart, dat de financiering door het bedrijfsleven zelf dient verkozen te worden op grond van de oude politieke wijsheid, dat zelfstandigheid zonder eigen middelen nooit anders dan een schijnbare kan zijn²⁾. Zij beschouwt dus een eigen belastinggebied als een *conditio sine qua non* voor de goede werking der nieuwe instelling. In België werd dit systeem gedurende de oorlog en na de bevrijding toegepast. Het lokte echter zoveel kritiek uit vanwege de betrokkenen, dat men nu wel verplicht was te bepalen dat de Raad op staatskosten zou functioneren, wilde men niet het gevaar lopen hem onmiddellijk veel sympathie te doen verliezen. Aan dit *peremptoire* argument werd dan nog de overweging toegevoegd, dat het personeel van het secretariaat veel onafhankelijker en objectiever zal staan tegenover de in de Raad vertegenwoordigde belangen, indien het rechtstreeks door de Staat wordt bezoldigd.

De Bedrijfsraden.

Voor de afzonderlijke bedrijfstakken zijn raden voorzien, wier functie, in hun beperkt domein, dezelfde is als die welke het toporganisme voor de hele economie uitoefent: zij overhandigen aan een minister of aan de Centrale Raad, hetzij uit eigen beweging, hetzij op aanvraag van deze overheidsorganen, en in de vorm van verslagen, die de verschillende standpunten weergeven, welke in hun midden werden toegelicht, alle adviezen of voorstellen omtrent de vraagstukken die betrekking hebben op de bedrijfstak welke ze vertegenwoordigen.

Vóór alle belangrijke organisatieproblemen (de benoeming van voorzitter en leden, de financiering enz.)-herneemt de wet bijna letterlijk de hierboven in verband met het toporganisme besproken bepalingen. Het is dan ook niet nodig er hier op terug te komen.

Daarentegen zijn er enkele andere kwesties, zelfs klassieke geschilpunten, die niet worden aangeraakt.

Het Nederlandse ontwerp voorziet de oprichting van verticale productschappen en horizontale hoofdbedrijven bedrijfschappen. De Belgische wet zegt niet, of de bedrijfsraden de vertegenwoordiging van de verschillende stadia van de productie van een goed of van een goederengroep zullen verenigen, ofwel of die stadia zelf tot basis van de organisatie zullen gemaakt worden. Dit hoeft trouwens niet te verwonderen. Het is heel waarschijnlijk, dat de Regering, aan wie de nadere uitwerking wordt overgelaten, veel meer rekening zal houden met de speciale toestand van elke sector dan wel met een systematisch, strak en onvermijdelijk louter theoretisch klassemment, waarin het zo verscheiden economisch leven maar moeilijk zou kunnen ondergebracht worden. Zij zal vooral moeten nagaan, welke vrije verenigingen op de verschillende gebieden bestaan, want op deze toch zullen de raden opgebouwd worden.

Over de vraag of de raden telkens voor een kleinere of grotere tak der economie zullen opgericht worden (bijv. een bedrijfsraad voor de spinnerij, een voor de weverij, enz. afzonderlijk, of een bedrijfsraad voor de gehele textielindustrie ineens) verkeert men nog volledig in het duister. Ook op dit gebied zal de Regering telkens feitenkwesties moeten oplossen. Haar taak wordt hier trouwens enigszins vergemakkelijkt, doordat de wet de mogelijkheid biedt sub-afdelingen op te richten. Naar alle waarschijnlijkheid zal van deze bepaling echter nog meer gebruik

²⁾ Blz. 20.

gemaakt worden om de opinie van de steeds minder goed georganiseerde middenstand beter tot uiting te laten komen.

Het lag zeker niet in de bedoeling van de wetgever de hele economie incéens onder de nieuwe adviserende organismen te laten ressorteren. Men moet immers niet organiseren om het genoeg te smaken te organiseren. Alleen dáár waar er werkelijk behoefte aan bestaat, zal men de raden oprichten. Het zal de taak zijn van de Centrale Raad, wiens advies telkens moet gevraagd worden, een schematisch plan op te stellen, binnen hetwelk de behandelde problemen, als bijv. horizontale of verticale, universele of partiële organisatie, een soepele oplossing kunnen krijgen. Deze methode blijkt van aard te vermijden, dat het opportunistisch karakter van elke individuele oplossing het geheel tot een chaos zou maken.

Voor het overige is het nochtans duidelijk, dat er niet van een werkelijke hiërarchie der raden kan gesproken worden: zij zijn alle zelfstandige adviesorganen der Regering. Om de rationele werking van het geheel te verzekeren heeft de wetgever het evenwel nodig geoordeeld zekere coördinatiemogelijkheden te voorzien. Zo zullen de voorzitters van de onderscheiden raden geregeld samen vergaderen om de werkmethodes te ordenen, elkaar te raadplegen, in te lichten enz.

In verband met de bedrijfsorganisatie werd er, vooral in Nederland, ook veel aandacht besteed aan de coördinatie op een ander gebied. Men heeft er dikwijls de vrees geuit dat, door de oprichting van lichamen met verordenende bevoegdheid in één partnerland en van zuiver adviserende in het andere, het wetslagen van de economische politiek van Benelux zou kunnen in gevaar gebracht worden. De memorie van toelichting bij het „Wetsontwerp Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie” noemt deze vrees ongegrond, daar het heel goed kan gebeuren dat in België een bepaalde maatregel door de Regering wordt genomen op voorstel van een organisatie met louter adviserende bevoegdheid, terwijl in Nederland het overeenstemmende, maar met verordenende bevoegdheid beklede lichaam, een soortgelijke maatregel uitvaardigt onder het toezicht van de Regering³⁾. Met Mr W. F. Lichtenauer moet men bekennen, dat deze uitspraak getuigt van een „beminlijk optimisme”⁴⁾. Het is inderdaad wel altijd mogelijk, maar lang niet zeker, dat een bepaalde regeling in beide landen parallel tot stand komt. De grootste moeilijkheden zullen daarbij misschien wel in Nederland oprijzen daar in België de Regering altijd de besluiten kan uitvaardigen die ze nodig acht voor het algemeen belang, desnoods zelfs zonder het advies van de raden te vragen. We willen dit probleem hier echter niet nader onderzoeken, want het herleidt zich tot de oude twistvraag: verordenende of adviserende bedrijfsorganisatie. Nu de teerlingen in beide landen geworpen zijn, blijft er ons niets anders over dan geduld te oefenen en van de praktijk te leren, welk systeem te verkiezen is: het tegenover het bedrijfsleven (en de menselijk natuur!) enigszins wantrouwige Belgische stelsel of de meer optimistische opvatting, die aan de basis ligt van het Nederlandse ontwerp.

Gent.

J. GELUCK.

³⁾ Blz. 11.

⁴⁾ Mr W. F. Lichtenauer, „Overpeinzingen aan een wieg”, in „E.-S.B.” van 1 September 1948, blz. 684.

DE „AANVULLENDE BEVOEGDHEID” VAN DE BEDRIJFSORGANEN.

Hetgeen hier over de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is gezegd, wijkt in belangrijke mate af van hetgeen in dit tijdschrift door Prof. Goudriaan is betoogd¹⁾.

Is het een gevaarvol wagen, aan een bedrijfsorgaan,

beraadslagende in het geheim, de bevoegdheid toe te kennen „verordenende macht” uit te oefenen, niet alleen tegenover de bedrijfsgenoten, maar ook tegenover derden, het publiek, bindend?

In het wetsontwerp, dat nu als „mantel-ontwerp” dienst doet, wordt deze verordeningmakende macht niet gegeven. Dat is al een goed ding. Telkens zal een wet worden ingeschakeld om aan het bedrijfsorgaan de beperkte bevoegdheid te geven bindende regels te stellen ten aanzien van bepaalde onderwerpen.

Zelfs met het in acht nemen van deze beperkingen vreest Prof. Goudriaan gevaar. Gevaar voor de werking van het parlementaire stelsel; gevaar voor het systeem van het algemeen kiesrecht; gevaar voor de ministeriële verantwoordelijkheid.

Hier wordt een andere waardering uitgesproken. Deze beperkte verordeningmakende macht opent de mogelijkheid tot een weinig betekenende „aanvullende bevoegdheid” op wetgevend gebied. Het is een klein proefterrein, dat aan een bedrijfsorgaan wordt toegewezen, om naast wet en besluit een beperkte aanvullende regeling te stellen, welke niet in strijd mag zijn met de normale wetgeving en met de normale regeermacht.

Deze „aanvullende bevoegdheid” is in ons staatsrecht een bekende figuur. Wanneer een onderwerp van wetgeving niet, ten aanzien van de aangevatte materie van wetgeving, uitputtend in die wet zelve wordt geregeld, dan vindt men de reeds lang aanvaarde en bekende gedachte in de wet zelve uitgedrukt, dat de lagere organen de pas in de wet geregelde materie, naar eigen wens en behoefte, nog mogen aanvullen. Deze „aanvullende bevoegdheid” geeft dus aan de provinciale en gemeentelijke besturen een zekere vrijheid. De Kroon moet het gebruik van die vrijheid nog controleren, want de lagere bestuursorganen mogen van deze vrijheid natuurlijk geen dusdanig gebruik maken, dat zij met de wet in strijd komen.

Deze „aanvullende” verordeningmakende macht wordt niet overmatig veel in toepassing gebracht. Er is meestal weinig behoefte aan. De regeling, welke op de aanvullende bevoegdheid steunt, wordt met een argwanend oog aangezien wanneer zij veel nieuws wil brengen.

Zal het nu met de wetgevende of verordenende bevoegdheid van het bedrijfsorgaan anders gaan, dan dat zij op bepaalde punten in één bedrijf de bestaande Nederlandse wetgeving iets aanvult? Betref de verordeningmakende macht alleen de bedrijfsgenoten en erkennen de bedrijfsburgers de noodzakelijkheid der nieuwe bindende bepalingen, dan zoude de aanvulling veel betekenis kunnen hebben voor dit bedrijf. Maar zo spoedig de bedrijfsverordening met een aanvulling komt, welke de Nederlandse burger, buiten dit bedrijf staande, bindt, dan zal de binding door de verordening al spoedig met de normale wetgeving in strijd komen. En dan staat voor de staatsburger de weg naar Kroon en rechter open.

In plaats dus van de gevaren te vreezen, die Prof. Goudriaan voorziet, is niets anders te ontdekken dan een bescheiden aanvullende bevoegdheid van de bedrijfsorganen naast de werking der normale wetgeving. Geen ambtenaar wordt overbodig! Geen ontvoogding van het bedrijf! Geen ontmanteling van de Staat!

Men moet zich nog een andere figuur indenken. Dat is dus het terrein van de vrije werking der bedrijfsburgers, waar nog geen wettelijke regeling bestaat. Een bepaalde maatregel is binnen een bedrijf bepaald nodig. De bedrijfsgenoten erkennen dit allen. In het gemeenschappelijk belang van alle ondernemingen komt dus de regel tot stand. Maar nu zoude deze regel niet te handhaven zijn, wanneer het grote publiek rustig mocht doen, wat aan de

¹⁾ Vgl. diens artikel „Het experiment” in „E.-S.B.” van 28 Juli jl., blz. 584, en de daarop gevolgde discussie tussen de auteur en Mr. P. Verloren van Themaat in „E.-S.B.” van 29 September en 3 November jl.

bedrijfsgenoten is verboden. Derhalve moet de bedrijfsverordening ook dit publiek binden, d.w.z. bepaalde vrijheden opheffen. Deze bedrijfsverordening loopt dan echter ook al spoedig het gevaar bepaald vrijheid aan te tasten, welke uit de normale wetgeving voortvloeien. Dan dreigt in het publiek verzet. En dan dreigt het vernietigingsrecht.

Het zoude dus normaal wezen, dat-het bedrijfsorgaan zich tot de Regering wenden moest met het verzoek een wet te maken, krachtens welke wet bij Kon. Besluit regels waren te stellen tot het bereiken van het doel der bedrijfsverordening buiten het bedrijf. Wanneer de Regering op dit verzoek ingaat, komt er een wettelijke regeling voor deze rest en blijft de bedrijfsverordening op eigen beperkt terrein. Weigert de Regering het initiatief te nemen, dan wordt de goede werking van de bedrijfsverordening onder het publiek hoogst dubieus. Men zal het doel zelden bereiken.

Is die verordeningmakende macht nu wel zo „gevaarlijk“?

Aannemende, dat deze verordeningmakende macht der bedrijfsorganen, als aanvullende bevoegdheid, bij uitzondering goed kan werken zelfs tegenover derden, is er dan veel aanleiding om het bezwaar te opperen, dat deze verordening in het geheim tot stand komt?

Dit punt ziet er wel bar uit. Het bedrijfsorgaan spreekt over eigen-belangen-regeling niet gemakkelijk in het publiek. Vergaderen in het geheim heeft echter tot gevolg, dat een door een meerderheid gewenste regeling moeilijker tegen een minderheid is door te zetten. Men moet elkanders belangen sparen. In besloten vergaderingen wordt niet gemakkelijk, bij meerderheid van stemmen, beslist! De belangen moeten juist onderling in harmonie worden gebracht.

Het bedrijfsorgaan komt dus met een regeling naar buiten, welke binnen het bedrijf tot een vrijwel algemeen aanvaard standpunt heeft geleid. Maar juist nu is de kans groot, dat gehandeld wordt tegen de belangen van het publiek. Alleen in een „besloten vergadering“ kan besloten worden deswege de bedrijfsverordening niet te laten doorgaan. Het prestige-geval wordt niet naar buiten gebracht.

Deze situatie schijnt de strekking te hebben, dat het bedrijfsorgaan zich wel wachten zal verordeningen te maken, welke het publiek binden maar die in strijd zijn met de belangen van derden.

Ook dit heeft tot gevolg, dat van de werking der verordeningmakende macht geen grote uitwerking moet worden verwacht. Het nemen van de proef schijnt weinig gevaarlijk voor de behartiging van het algemeen belang.

* *

De Grondwet bepaalt in art. 152:

„De wet kan voor bepaalde beroepen en bedrijven en groepen daarvan, alsmede voor het beroeps- en bedrijfsleven in het algemeen, lichamen instellen, teneinde regelend op te treden“.

Art. 153. De wet kan aan deze lichamen verordenende bevoegdheid geven.

Art. 155. De wet kan aan andere dan in de Grondwet genoemde lichamen verordenende bevoegdheid geven.

Tot nu toe was de zin, dezer bepalingen duidelijk. De wet moet uitgaan van de Regering. Dit regelend optreden mag niet uitgaan van de Regering alleen. Er staat niet in de Grondwet: „De wet of krachtens de wet“ enz. Wanneer deze redactie was gekozen, had de wetgever, door delegatie, aan de Algemene Maatregel van Bestuur kunnen toevertrouwen de regeling te stellen.

De grondwetsredactie is dus gekozen om regeling door de wet te eisen en dus regeling door A. M. v. Bestuur uit te sluiten. Zo is het ook wanneer de Grondwet voor het burgerlijk recht een Burgerlijk Wetboek eist. De A. M. v. Bestuur mag geen burgerlijk recht regelen. En de wetgever, die het B.W. vaststelt, heeft geen delegatie toegelaten aan een A. M. v. Bestuur. Slechts op enkele organisatori-

sche punten kent het B.W. de verwijzing naar de A. M. v. Bestuur.

Maar nu is plotseling in de Tweede Kamer geleerd, dat waanre de Grondwet een wet (die regels moet stellen) eist, de wetgever op zijn beurt het stellen der regels kan overlaten aan een A. M. v. Bestuur. Dit is een nieuwe theorie.

Hier mag worden opgemerkt, dat de grondwetgever van 1938, die de bovenbedoelde artikelen formuleerde, bedoelde:

1. dat de wet zoude regelen;
2. dat de wet deze materie zelf uitputtend zoude regelen;
3. dat de Koning niet, krachtens delegatie, zoude regelen bij A. M. v. Bestuur.

Rotterdam.

C. W. DE VRIES.

ENKELE FACETTEN VAN DE KAPITAALIMPORT.

In de economische literatuur wordt, in tegenstelling tot de kapitaalexport, de kapitaalimport nogal stiefmoederlijk behandeld, al wordt er tegenwoordig incidenteel meerdere aandacht aan besteed i.v.m. de Marshall-hulp ¹⁾. Hieronder worden enige facetten van de kapitaalimport behandeld, waaraan enkele opmerkingen over het Nederlandse investeringsklimaat zullen worden vastgeknoot.

De noodzaak van kapitaalimport.

Evenals andere voormalige crediteurlanden heeft ons land niet alleen geen ongebruikt nationaal inkomen meer, dat de kapitaalbehoefte overtreft, doch is hier als gevolg van de oorlog de productie zelfs onvoldoende geworden voor de noodzakelijke investeringen en voor het inhalen van de achterstand in het verzorgingspeil, waardoor de betalingsbalans is verstoord; het productie- en goederentekort demonstreert zich in de zgn. dollarschaarste. De mogelijkheden voor het sluitendhouden van de betalingsbalansen zijn aanzienlijk verminderd, o.a. door het verdwijnen van het multilateralisme. Een aanpassing van de handelsbalans is tot op zekere hoogte onmogelijk, omdat het economisch proces in vele landen, zoals het onze, nu eenmaal in de loop der jaren, zowel wat invoer als uitvoer betreft, in zo sterke mate op arbeidsverdeling met het buitenland is ingesteld, dat een plotselinge vermindering van het internationale ruilverkeer desastreus gevolgen zou hebben en het dus voor de hand ligt deze moeilijkheden te voorkomen door van het buitenland uitstel van betaling, en hierop komt credietverlening toch neer, te vragen.

Hierbij dient de vraag te worden opgeworpen, of de kapitaalbehoefte van tijdelijke of van blijvende aard is. Wanneer men slechts een deficit in de betalingsbalans wil aanvullen, zou de credietstroom voortdurend voortgang moeten hebben, doch het spreekt haast wel vanzelf, dat hierdoor geen reële oplossing wordt verkregen. Legt men het accent op het herstel van het productie-apparaat, dan zal de credietbehoefte afnemen naarmate dit apparaat weer op peil wordt gebracht. Uiteraard is het zaak deze beide gezichtspunten in onderling verband te brengen. Dit betekent, dat het niet alleen zaak is de moeilijkheden in de betalingsbalans op een bepaald moment met behulp van crediet te overbruggen, maar dat het tevens nodig is de structuur van de betalingsbalans in een zo snel mogelijk tempo zodanig te wijzigen, dat geen verder beroep meer op het buitenland behoeft te worden gedaan. Hiermede is dan tevens de verbinding gelegd met het herstel van het productie-apparaat.

Immers, dit laatste zal naar zijn omvang en samenstelling stellig invloed uitoefenen op de handelsbalans. Aldus

¹⁾ Zie bijv. Dr Kurt Müller: Der Kapitalimport, St. Gallen 1947, en Norman S. Buchanan: International Investment and Domestic Welfare, New York 1945.

blijkt, dat het probleem van het buitenlandse crediet alleen op een juiste wijze kan worden beschouwd, wanneer het in verband wordt gebracht met de opbouw van het productie-apparaat in de ruimste zin des woords. De kapitaalimport dient de economische activiteit van het debiteurenland t.a.v. zijn productievermogen, zijn arbeidsproductiviteit en zijn exportpotentieel te stimuleren; buitendien dient dit land voldoende zelfwerkzaamheid te ontwikkelen t.a.v. de sanering van staatsfinanciën en het in evenwicht brengen van het kosten- en prijzenbestel. De beschikking over buitenlandse middelen dient niet dienstbaar te worden gemaakt aan een bestending van een onuitgebalanceerde situatie met blijvende dispariteiten.

Besteding en deviezenrendement.

Kapitaalimport werpt derhalve verscheidene problemen op, zoals op welke wijze het kapitaal van het buitenland kan worden verkregen, hoe het kan worden terugbetaald en hoe men meent van verdere opnemings van buitenlands kapitaal te kunnen afzien. Het is de besteding van de kapitaalimport qua effectiviteit en deviezenrendement, welke op dergelijke vragen een antwoord kan geven. Consumptieve aanwending zal de productiecapaciteit en de betalingsbalans niet of nauwelijks ten goede komen; bij productieve besteding wordt het actief, dat tegenover de schuld paraisseert, groter.

Daar de credietvraag voortspruit uit liquiditeitsmoeilikheden, kan zelfs tot opnemings van crediet worden overgegaan, indien de directe vergelijking tussen het rendement van de buitenlandse middelen in het nationale bedrijfsleven en de aan het buitenland te vergoeden rente minder gunstig uitvalt. Het deviezenrendement geeft, van nationaal standpunt beschouwd, de doorslag, d.w.z. het gaat er veeleer om, of de opgenomen middelen zodanig kunnen worden besteed, dat de positie van de betalingsbalans een betaling van rente toestaat. Dit hangt af van de wijze waarop de investering de betalingsbalans beïnvloedt.

Ter beoordeling van het uiteindelijke effect, dat opnemings van buitenlands crediet op de betalingsbalans heeft, is het nodig na te gaan waar deze middelen worden aangewend en in welke mate zij tot vergroting van de export of tot vermindering van de import zullen kunnen bijdragen. Een en ander zal in de betalingsbalans tot uiting komen, zelfs ook indirect, bij aanwending van het crediet ter financiering van bedrijven, die geen rechtstreeks verband houden met de invoer of uitvoer. Indien de productie als geheel wordt belemmerd door sterke oorlogsbeschadiging van het vervoersapparaat, kan herstel daarvan met buitenlandse middelen de gehele industrie en dus ook de exportindustrie weer op peil brengen, zodat dergelijke investeringen een indirect deviezenrendement kunnen afwerpen. Hieruit volgt, dat het moeilijk is na te gaan, welke invloed de opnemings van een bepaald crediet, zelfs wanneer de besteding daarvan nauwkeurig wordt gefixeerd, op de betalingsbalans zal hebben. Het is de grootte van bepaalde coëfficiënten, als daar zijn de importquote, de consumptiequote e.d., welke hier van doorslaggevende betekenis zijn. Doch deze factoren zijn niet van te voren te bepalen, te meer daar zij aan voortdurende verandering onderhevig zijn.

Dit neemt niet weg, dat het gewenst is, zich een zo duidelijk mogelijk beeld te vormen van de gevolgen, welke opnemings van crediet voor de volkshuishouding zal hebben. Een quantitative benadering daarvan is aanbevelenswaardig en wanneer men hiertoe overgaat, blijkt, dat de te vergoeden interest, hoewel niet geheel zonder belang, toch een factor van secundaire betekenis is. Van veel meer belang is de betekenis van de tak van bedrijf, waarin de betreffende middelen worden geïnvesteerd.

Vormen van kapitaalimport.

De kapitaalverstrekking kan plaatsvinden in de vorm

van blijvende directe investering (ondernemersinvestering), van „equity”-investering (aandelenparticipatie) en van vaste rentedragende investering (obligaties, leningen, credieten, voorschotten), welke al dan niet kortlopend kan zijn. Bij invoer van grondstoffen, die na verwerking weer worden uitgevoerd, kan het korte crediet de aangewezen methode zijn. Bij aanschaffing van duurzame productiemiddelen is het raadzaam lang kapitaal op te nemen met een aflossingsschema, dat correspondeert met de te verwachten afschrijvingsmogelijkheden. De looptijd van het crediet, zo geen blijvende investering het oogmerk is, is dus afhankelijk van het doel, waarvoor de middelen worden gevraagd en van de wijze waarop het kapitaal in de productie wordt aangewend. Looptijd en wijze van aflossing moeten zijn afgestemd op de wijze van reproductie van de te financieren activa. Bovendien gaat het daarbij dan niet zo zeer om een reproductie in locale valuta dan wel om de verwerving van deviezen. Ook deze factor draagt er toe bij, dat de prognose moeilijk is. Wanneer de aflossingen naar de verre toekomst worden verschoven, vertoort de betalingsbalans in de eerste tijd een gunstig beeld, zonder dat hieruit veel over de uiteindelijke werking van het geïmporteerde kapitaal kan worden afgeleid. Alleen door nauwkeurig quantitatief een prognose over een aantal jaren op te stellen, is een beoordeling van de betalingsbalanspositie van het kapitaalontvangende land mogelijk.

Uit het feit, dat uiteindelijk slechts het deviezenrendement van belang is, volgt ook, dat, waar in een door de oorlog getroffen volkshuishouding de investeringen complementair zijn, hieruit niet mag worden afgeleid, dat aldus vrijwel ieder crediet, dat binnen de grenzen blijft van herstel van het vooroorlogse productie-apparaat, geoorloofd is. Weliswaar zal ten gevolge van de complementariteit der investeringen, bijv. grondstoffen t.o.v. ongebruikte machines, nieuwe onderdelen in beschadigde installaties, enz., het rendement in de locale valuta vaak aanzienlijk zijn, doch over het deviezenrendement wordt daardoor niet beslist.

Is eenmaal vastgesteld, dat en in welke mate het gewenst is kapitaal uit het buitenland aan te trekken, dan rijzen nog verschillende vragen. In de gegeven omstandigheden kan men daarbij uitgaan van het crediet, dat verkregen kan worden binnen het kader van het E.R.P., dat in staat stelt de betalingsmoeilijkheden op korte termijn voor een zeker deel te bezweren; het heeft dan ook terecht de naam van Marshall-hulp. Het doel hiervan is evenwel de betreffende landen zo spoedig mogelijk in hun betalingsbalans „self-supporting” te maken. Het is dan ook zaak voor de landen, welke deze hulp ontvangen, hun betalingsbalanspositie zo doeltreffend mogelijk te saneren, te meer, daar voor de verdere toekomst niet op een continuering van deze vrijgevigheid mag worden gerekend. Er is ook voorzien in een garantie door de Amerikaanse Regering tot een bedrag van \$ 300 mln t.a.v. de inkomstentransfer naar Amerika uit particuliere investeringen in de zestien Marshall-landen. Indien dus het credietnemende land nog niet zo ver zou zijn, dat het de dollartransfer zou kunnen vrijgeven, zou Amerika de valuta van het betreffende land als betaling aanvaarden en daartegenover aan de Amerikaanse beleggers de dollars uithetalen.

De bovengenoemde vormen van investering zijn deels op eigendomsbasis, deels op crediteurenbasis. Weegt men de voor- en nadelen van kapitaalopname tegen een gefixeerde rente en door middel van vaste deelnemingen tegen elkaar af, dan springt het voordeel van de variabele vergoeding in het oog, indien men bedenkt, dat aldus bij moeilijkheden van de transfer van vergoeding op buitenlands kapitaal bij dalende prijzen, export en conjunctuur in het debiteurenland en bij dalende winst van de betreffende onderneming minder behoeft te worden getransfereerd. Ook kunnen winsten herinvesteerd en

en dus niet worden getransfereerd wegens winstinhouding. Daar staat echter tegenover, dat op deze wijze een groot deel van de voordelen, behaald met succesvolle investeringen, aan het buitenland moet worden afgestaan. Een vaste rentevergoeding heeft het voordeel, dat zij in het algemeen lager is dan een variabele, althans wanneer de investering niet mislukt. Amerika heeft op zijn buitenlandse directe investeringen een gemiddeld rendement van circa 7 pCt gemaakt, tegen een veel lagere rente op buitenlandse obligaties, waarvan een belangrijk deel zelfs noodlijdend is geworden.

Gezien de omstandigheden, waaronder tegenwoordig kapitaal moet worden opgenomen, nl. de spanning in de betalingsbalans, welke verdere moeilijkheden ten gevolge van een gedwongen transfer van interest nauwelijks te boven zou komen, verdient het stellig aanbeveling het kapitaal bij wijze van deelneming aan te trekken, hetgeen dus naast het Marshall-plan een additionele opname van kapitaal van particuliere Amerikaanse oorsprong vormt. Naast het feit, dat hiernede aan de Amerikaanse beleggers een zeer behoorlijk rendement in het vooruitzicht kan worden gesteld, leidt deze credietopneming in de vorm van kapitaaldeelname nooit tot speciale moeilijkheden ten gevolge van een eventuele devaluatie van de lokale valuta. Immers, aldus ontstaat er slechts een verplichting in de lokale valuta, en welk bedrag aan vreemde valuta van de crediteur deze vertegenwoordigt, hangt af van de geldende wisselkoers. Bij leningen tegen fixe rente is de renteschuld daarentegen vastgelegd in buitenlandse valuta, waardoor de rentelast bij eventuele devaluatie zwaar op de betalingsbalans kan gaan drukken. Voorts heeft eerstgenoemde financiering het voordeel, dat van een van te voren bepaalde wijze van aflossen geen sprake is. Een kapitaaldeelname sluit echter slechts formeel de aflossing uit en indien de crediteur zijn vertrouwen in het debiteurenland verliest, zal hij zijn deelneming van de hand willen doen desnoods met een verlies, waardoor toch een kapitaaltransfer noodzakelijk wordt.

Na de eerste oorlog zijn er in Wall Street vele series dollarobligaties van Europese ondernemingen bij beleggers door emissies ondergebracht, waarmede men in het algemeen ongunstige ervaringen heeft gehad. De terugkeer van de uitgifte van buitenlandse obligaties, van de „buitenlandse lening”, lijkt daarom zeer onwaarschijnlijk. Evenzeer kan zulks worden verwacht t.a.v. de intergouvernementele kapitaalverstrekking, tenzij in de vorm van monetaire credieten, valuta-credieten, politieke credieten en reliecredieten, alle wegens een bestaande noodtoestand. De geschiedenis leert, dat van de terugbetaling dezer leningen vaak niet veel terecht komt.

Regeringsleningen kunnen een aanvullend karakter hebben, doordat zij het particulier kapitaal behulpzaam zijn bij die projecten, die niet altijd aantrekkelijk zijn voor particuliere of institutionele beleggers, doch toch van economisch belang zijn en de grondslag kunnen leggen voor het vestigen van gunstige voorwaarden voor bestaande en nieuwe particuliere investeringen. Zij effenen zodoende het pad voor investeringen op commerciële basis, doch hun ontbreekt de soepelheid van deze laatste, die gebieden bereiken, waartoe een publieke instelling moeilijk toegang heeft en welke investeringen zich risicoverdelend verspreiden door een veelvoud van kanalen over een uitgebreid gebied van het zakenleven. Bij intergouvernementele leningen gaat het directe contact tussen de particuliere ondernemers op de verschillende markten verloren, indien de betalingen worden getransfereerd aan regeringsinstellingen. Het is tevens ongewenst, dat door de staatskas betalingsrisico's worden gelopen. In buitengewone omstandigheden en in gevallen van een bijzonder karakter der credieten kan het evenwel gewenst zijn de credietverlening door de Staat te organiseren. Voor zover leningen met een semi-officieel karakter tegenwoordig plaatsvinden, zoals van de Export-Import-Bank en van

de Internationale Bank, worden evenwel de nadelen van regeringsleningen in zoverre opgeheven, dat de wijze van credietaanwending in de leningscontracten wordt gestipuleerd en voorzien wordt in de zekerheid, dat de bedragen zullen worden gebruikt voor het aangemerkte doel door het overleggen van documenten²⁾.

Een gelukkige oplossing vormt de inschakeling van de Nederlandse Herstelbank als distributie-orgaan van een dollarlening, te verstrekken door de Internationale Bank, ten behoeve van de Nederlandse industrie, waarbij bestedings- en financieringscontrole zal plaatsvinden en de industrieën in guldens hun aankopen kunnen betalen, waarbij de Staat echter het valuta-risico draagt³⁾. Voor de relatief kleine industriële vennootschappen hier te lande bestaat geen mogelijkheid van hun goodwill gebruik te maken teneinde een emissie in Amerika te plaatsen. In ploegverband is zulks eerder mogelijk en men kan daarbij tevens denken aan consortia, waarin zowel Nederlandse als buitenlandse banken zijn verenigd, zodat een tussenvorm ontstaat en waarbij door deelneming van banken een zeker vertrouwen kan worden gewekt t.a.v. de standing van de debiteuren en van de aanwending van de gelden, waarop door de emittentengroep toezicht zou kunnen worden uitgeoefend. Men vermijdt aldus tevens het bezwaar, dat de emissies van te kleine omvang zijn, waardoor technische en financiële bezwaren, zoals hoge emissiekosten, zouden ontstaan.

Voorts hangt het van het soort crediet af, welke instelling als crediteur in aanmerking komt. Zo laat het zich denken, dat voor de levering van grondstoffen de buitenlandse exporteur het crediet verstrekt, welke vorm van credietverlening ook toepasbaar zou zijn bij de levering van duurzame productiemiddelen. De in Amerika niet ongebruikelijke vorm van de „term loan” zou hierbij dienstig kunnen zijn. Aldus zou gebruik kunnen worden gemaakt van de persoonlijke relaties tussen de exporteur en de firma, welke de goederen op crediet aanschaft.

Een verdere vorm van financiering is de zgn. „tied loan”, indien het gaat om de financiering van concrete exporttransacties naar het debiteurenland, waarbij kan worden gestipuleerd, dat afbetaling door concrete exporttransacties naar het crediteurenland zal plaatsvinden. Het staat dan vast, dat afbetaling in goederen kan geschieden. Er bestaat dan het meest rechtstreekse verband tussen verstrekking, aanwending en terugbetaling van middelen, uit het buitenland verkregen. In Amerika is men niet zo zeer voor dergelijke transacties geporteerd, daar deze methode het bilateralisme in de hand werkt. Zolang de valuta's niet vrij onderling converteerbaar zijn, is een stijging van de export naar de valutaharde landen noodzakelijk, terwijl in de multilaterale handel geen nauw contact behoeft te bestaan tussen de handels- en credietoperaties van twee landen.

Kapitaalimport in de vorm van ondernemersinvestering.

Wat ook over de methoden van kapitaalverstrekking kan worden gezegd, in Amerika komt steeds meer de wens naar voren, dat deze verstrekking aan Europa zich, waar mogelijk, op commerciële basis en langs particuliere banen zal gaan bewegen. Dit standpunt wordt ook door de Amerikaanse Regering en door de internationale handelsorganisaties (o.a. op de conferenties van de I.T.O. te Genève en Havana) vertolkt.

Intussen heeft een ander type van internationale particuliere kapitaalexport, die de vorm heeft van de ondernemersinvestering, zijn intrede gedaan. Hierbij worden de volgende overwegingen in aanmerking genomen. Het verstrekken van kapitaal aan het buitenland is slechts gerechtvaardigd, indien dit economisch motiveerbaar is. De kapitaalverstrekking dient derhalve niet te geschieden

²⁾ Zie blz. 10—16 van de „Loan Agreement” tussen Nederland en de Internationale Bank van 7 Augustus 1947.

³⁾ Zie „Financieel Dagblad” van 14 October jl.

in de vorm van een „abstracte” verschaffing van kapitaal, doch het is noodzakelijk, dat er een diepgaand oordeel wordt gevormd over de economische besteding van het kapitaal, zodat er een nauw verband dient te bestaan tussen kapitaalverschaffing en ondernemersinitiatief. Er is dan sprake van „zakelijk” kapitaal en niet van zuiver „financieel” kapitaal. Het gaat daarbij dus om de financiering van concrete exporttransacties naar het debiteurenland en over de deelneming aan concrete ondernemersprojecten aldaar. Het debiteurenland financiert de uitgaven voor arbeid en grondstoffen zoveel mogelijk zelf en het kapitaalverstreckende land, in casu de V.S., levert de kapitaalgoederen, zoals machines, doch tevens zo nodig de ingenieurs, de blauwdrukken en de vakarbeiders en verschaft de technische adviezen, zodat technische adviescontracten daarbij worden opgesteld. Deze vorm van directe investeringen, de „know how”- of „blue print”-investering, wordt de meest belovende wijze van investering van particulier Amerikaans kapitaal in het buitenland geacht; men acht de resultaten er van veel gunstiger dan die van obligatie-emissies. Deze kapitaaldeelname vormt een minder drukkende last op de betalingsbalans in tijden van depressie, er behoeven minder dollars te worden getransfereerd en zij bevordert de economische activiteit van het betreffende land, doordat zijn industriecapaciteit wordt uitgebreid en de Amerikanen hun „know how” ter beschikking stellen. Het oprichten van ondernemingen in het debiteurenland, waarin zowel Amerikanen als ingezetenen participeren, kan warme aanbeveling verdienen. De V.S. hebben hiermede, met name in Canada en Engeland, gunstige ervaringen opgedaan. Aldus worden de bedrijven deels gefinancierd met buitenlands kapitaal en voorgeleucht door de Amerikaanse techniek, als het ware „genationaliseerd”, waardoor de wrijvingen, ten gevolge van buitenlands eigendom en bij discriminatie tegen het buitenland, worden verminderd.

Het Nederlandse investeringsklimaat.

Daar de kapitaalvoorziening de zwakke plek van onze industrialisatie is, heeft ons land behoefte aan particulier Amerikaans kapitaal als deelneming in de industrie. In zijn artikel in „E.-S.B.” van 8 September jl.⁴⁾ heeft Mr Albarda gewezen op de moeilijkheden voor buitenlandse investeringen in ons land, naast vele positieve factoren. Op een aantal factoren ter verbetering van het industriële investeringsklimaat kan nog summier de aandacht worden gevestigd; zo kan worden gewezen op de wenselijkheid van: opheffing van de dividendstop; krachtige actie tot opleiding van vakarbeiders; toelaatbaarheid van een stijging van de rentevoet; geleidelijke liquidatie van de prijssubsidies, die de koopkracht van het geld versluieren; uitbreiding van de balanspubliciteit door het bedrijfsleven, met een frequenter en beter inzicht in de positie der ondernemingen, hetgeen tevens geldt voor de publicaties van de Overheid over de monetaire en de valutasituatie. De fiscale politiek zal meer moeten worden ingesteld op de stimulering van de besparingen, de investeringen en de ondernemersgeest, mede omdat het gewenst kan zijn, dat lokaal kapitaal minstens voor de helft participeert in een buitenlandse deelneming alhier. Gewezen zou voorts kunnen worden op: bevordering van de interne bedrijfsfinanciering en bestrijding van het interingsproces door fiscale toelaatbaarheid van afschrijvingen op basis van de vervangingswaarde; opheffing van de belasting op koerswinsten, daar een belasting van kapitaalwinsten in een kapitaal-arm land niet op zijn plaats is; gedeeltelijke vrijstelling van inkomstenbelasting van dat deel van het inkomen, dat effectief en permanent wordt geïnvesteerd; geen hogere belastingen op dividenduitkeringen dan op de rente-opbrengst uit leningen, zulks ter vermindering van de vaste-lastenstructuur.

⁴⁾ „Amerikaans—Nederlandse industriële samenwerking”, blz. 704.

„Tenslotte zal een doortastende vermindering van het staatsdeficit door daling van de uitgaven op de gewone dienst en een zo snel mogelijke liquidatie van overtollig wordende overheidsdiensten en opruiming van niet noodzakelijke ambtelijke bureaux met afvloeiing van personeel naar de arbeidsmarkt het vertrouwen van het buitenland in de valuta en in een zuinig overheidsbeheer ongetwijfeld vergroten.

Amsterdam.

Dr J. P. SNOEP.

DE GEMEENTEBEGROTINGEN VAN 's-GRAVENHAGE VOOR DE JAREN 1948 EN 1949.

Als gevolg van het streven zo vlug mogelijk de achterstand in te lopen op de in artikel 238 der Gemeentewet voorgeschreven termijn verscheen onlangs, kort na die van enige harer grote zusters, de ontwerp-begroting voor het jaar 1949 van de gemeente 's-Gravenhage.

Bedenkende, dat dit stuk betrekking heeft op de naar inwonertal derde gemeente des Rijks, mag het nuttig worden geoordeeld in dit blad een globaal overzicht te geven van de daarin tot uiting komende financiële positie en de geprojecteerde dekking der te verwachten uitgaven. Om begrijpelijke redenen wil schrijver dezes, die over één en ander weldra in andere kwaliteit mede zal hebben te oordelen, zich daarbij beperken tot een beschouwing van strikt documentair karakter met terzijdelating tevens van opmerkingen over detailpunten.

De Haagse begroting voor 1949 kan in slechts weinig mindere mate dan zulks voor de vorige gold als een overgangsbegroting worden gekwalificeerd. Overgang zelfs in tweëerlei zin: in de ruimere betekenis van op een tijdvak van algemene ontwrichting volgende reconstructie immers evenzeer als in de engere van aanpassing aan de gevolgen der wet van 15 Juli 1948. Bij een begripsomschrijving als eerst aangehaald zou men kunnen stellen, dat het budget voor 1949 onder praktisch ongewijzigde omstandigheden verscheen, met welke uitspraak overigens meer uitdrukking wil zijn gegeven aan het besef, dat een land en een stad de gevolgen van een wereldoorlog niet in drie jaren te boven komen dan aan ontevredenheid over het tempo van herstel hier te lande. Bij een engere opvatting van het woord „overgang” is een aanvullende toelichting op haar plaats. De zaak zit namelijk zó, dat in de oorspronkelijke ontwerp-begroting voor het dienstjaar 1948 (gemakshalve zal in wat verder volgt de toevoeging „ontwerp” achterwege worden gelaten) met de gevolgen van een toen nog niet vaststaande overneming door de wetgever van de plannen der Commissie-Oud generlei rekening werd gehouden. Kort daarna verscheen evenwel een omvangrijke Nota van Wijzigingen, waarin B. en W. zulks wél deden, zich daarbij baserende op het inmiddels terzake aan de Staten-Generaal aangeboden wetsontwerp. Tengevolge van deze ontwikkeling is het mogelijk drie fasen te onderscheiden:

- A. Volledige onbekendheid met de praktische gevolgen der nieuwe regeling van het aloude vraagstuk der financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten.
- B. Bekendheid met de globale opzet van de terzake bestaande plannen, doch onzekerheid omtrent de uitwerking daarvan.
- C. Ruimer inzicht in de praktische uitwerking. (Het noemen van het woord politievraagstuk is zeker voor terzake-kundigen reeds voldoende als bewijs er van, dat het onjuist zou zijn het voor te stellen alsof de gemeenten nu reeds volledig zouden weten waaraan zij in financieel opzicht toe zijn).

Gaan wij thans de begrotingspositie der gemeente 's-Gravenhage in deze drie stadia na.

Ad A. De oorspronkelijke begroting voor 1948 wees in

inkomsten en uitgaven een totaal aan van f 137.291.476. Daarbij was onder de inkomsten opgenomen een bijdrage van de kapitaaldienst tot dekking van het tekort ad f 19.800.000. Terloops zij daarbij opgemerkt, dat zulks vóór de gewone dienst in vergelijking met 1947 neerkwam op een verbetering van rond f 2,7 miljoen, resultaat van een totaal ad ca 6,4 miljoen aan hogere inkomsten en lagere uitgaven ener- en anderzijds van ca 3,7 miljoen aan lagere inkomsten en hogere uitgaven anderzijds.

Ad B. Na de op 25 Februari 1948, derhalve ruim drie maanden later, verschenen Nota van Wijzigingen — waarin als gezegd de van de toen tot wetsontwerp gepromoveerde plannen der Commissie-Oud waarschijnlijk te verwachten gevolgen door het college waren verwerkt — was de situatie als volgt:

Tekort volgens de oorspronkelijke raming	f 19.800.000
Op grond van nadere voorzieningen te verhogen met	„ 1.263.052
Totaal tekort	f 21.063.052
Op grond van de in ontwerp bekende nieuwe regeling geraamde uitkeringen uit het Gemeentefonds:	
algemene uitkering	f 17.545.800
belasting-uitkering	„ 3.041.900
bijzondere uitkering	„ 4.470.152
	f 25.057.852
Hogere rijksbijdrage in de kosten der politie	„ 3.793.200
	f 28.851.052
Hiertegenover werd rekening gehouden met het vervallen van de bestaande uitkeringen uit het Gemeentefonds en uitkeringen wegens belasting-suppleties tot een gezamenlijk totaal van	„ 7.788.000
Resteerden derhalve hogere inkomsten tot een bedrag van	„ 21.063.052
zodat het tekort uiteindelijk tot	nihil
was teruggebracht, bij een geraamde bijzondere uitkering van, als aangegeven,	f 4.470.152

Ad C. De begroting voor 1949, zoals deze één dezer dagen is verschenen, wijst in de gewone dienst een bedrag van f 125.168.277 aan inkomsten en uitgaven aan. Allereerst springt in het oog, dat dit niet onbelangrijk lager is dan vorig maal. Men zie daarin echter niet een symptoom van inkrimping der gemeentehuishouding of van kostendaling; in werkelijkheid is deze vermindering vrijwel uitsluitend het gevolg van een andere opzet der begroting, tengevolge waarvan talrijke doorlopende posten kwamen te vervallen. Deze strikt comptabele wijziging is er, terloops opgemerkt, slechts één van de vele waarom deze begroting ook in technisch opzicht zeer zeker bijzondere aandacht verdient.

Van meer belang nog is echter ongetwijfeld het feit, dat het Dagelijks Bestuur der residentie er in wist te slagen de geraamde uitgaven te dekken zonder bijdrage van de kapitaaldienst en zulks ondanks de inmiddels van hogerhand geworden mededeling, dat 's-Gravenhage geacht wordt in het kader der noodvoorziening niet voor een bijzondere uitkering in aanmerking te komen. Dat het laatste, wat het lopende dienstjaar betreft, zelfs de herziene begroting weer op losse schroeven stelt, is duidelijk. Op de passage, waarin B. en W. de vroedschap met deze desillusionerende tijding in kennis stellen; volgt dan ook

het bericht, dat een voorstel tot aanpassing der gemeentebegroting voor 1948 aan de gewijzigde omstandigheden thans in bewerking is en de Raad spoedig zal bereiken.

Een onderzoek naar de vraag, hoe ondanks het uitblijven (gedurende drie jaren!) van de zo zeer verbeide dotatie en ondanks een op verscheidene plaatsen tot uiting komende stijging van het uitgavenpeil de samenstelling van dit budget er in wisten te slagen de touwtjes aan elkkaar te knopen; leidt, wat de grote lijnen betreft, tot de volgende bevindingen!

I. Voordelige verschillen met vorig jaar.

1. Verbeterde uitkomsten van de bedrijven, per saldo	f 1.368.000
(Hogere batige saldi: energiebedrijven, waterleiding en grondbedrijf. Lager nadelige sloten: slachthuis, leen- en voorschotbank, reiniging. Hogere nadelige sloten: ziekenhuizen, keuringsdienst, schouwborg, schoolkinderzorg. Tenslotte een lagere winstuitkering van het gemengde bedrijf der H.T.M.).	
2. Hogere opbrengst belastingen en heffingen	„ 1.754.000
(Deze verbetering mag ten dele worden gezien als de vrucht van een reeks sedert eind 1947 getroffen maatregelen tot vermeerdering der inkomsten. Men denke aan de fameuse verhoging der vermakenlijkhedenbelasting en de herziening der secretarie-leges).	
3. Stijging van enige andere ontvangsten	„ 268.000
4. Daling van enige uitgaven	„ 1.124.000
(Met name voortvloeiende uit de gevolgen voor de gemeente van de recente wijzigingen van de Pensioenwet 1922 en uit besparingen op de rentedienst).	
5. Hogere uitkeringen Gemeentefonds:	
a. Algemene uitkering	„ 3.936.000
b. Belastinguitkering	„ 554.000
(Het kan zijn nut hebben er op te wijzen, dat deze verhogingen, voorzover voortvloeiende uit de sterke stijging van het aantal inwoners van 's-Gravenhage, geenszins tot een wezenlijke verbetering der financiële positie leiden. Verheugend is dan ook bepaald de mededeling, dat de algemene uitkeringen voor 1948 en 1949 respectievelijk 10 en 20 pCt boven het basisbedrag kunnen worden gesteld)	f 8.904.000

II. Nadelige verschillen.

Verscheidene hogere uitgaven tot een totaal van	„ 4.979.000
(Volgens de Algemene Toelichting. Inmiddels werd reeds bekend, dat dit bedrag hoger moet worden gesteld).	

Resumerend blijkt, dat 's-Gravenhage bij een tegenval voor 1948 ten bedrage van omstreeks f 2,7 miljoen (te weten de uitgebleven bijzondere uitkering minus een extraatje van 10 pCt op de algemene uitkering), verwacht volgend jaar op „eigen” benen te kunnen staan en gaan. Eigen daarbij bepaaldelijk tussen aanhalingstekens te plaatsen, gezien het feit dat ook de op vele punten uitgesproken verdiensten der noodvoorziening van 15 Juli 1948¹⁾ de gemeente niet het gevoel van wezenlijke zelfstandigheid op het stuk der financiën vermochten terug te geven.

De geschetste verbetering t.o.v. de lopende dienst kon evenwel het college er niet van weerhouden — en naar het

¹⁾ Het is wellicht aardig op te merken, dat Juli voor het vraagstuk der financiële verhouding een min of meer kritische maand schijnt te zijn, gelijk in 1929, 1943 en 1948 bleek.

wil voorkomen: terecht! — hun, die daarin aanleiding mochten vinden feestmuziek te doen klinken, de sourdine te recommanderen. En dit wel in hoofdzaak om twee redenen.

Ten eerste omdat vele kapitaalsuitgaven voor de deur staan. De Raad wordt een herstel- en vernieuwingsplan in het vooruitzicht gesteld, waarmee volgens niet ambtelijk bevestigde geruchten een bedrag van niet minder dan f 650.000.000 gemoed zou zijn. „Wat hadden we daar die verbeurde bijzondere uitkering mooi voor kunnen gebruiken!”, zo luidt ongeveer de verzuchting van B. en W. Dat daaruit tevens enige spijtigheid doorklinkt jegens de in dit opzicht „gelukkiger” zustergemeenten; wie zal het de zo zwaar door oorlogsgeweld geteisterde hofstad in gemoede kwaliteit nemen?

Ten tweede omdat het thans na vele jaren weer bereikte begrotingsevenwicht uitermate labiel is. Labiel tengevolge van het zo zeer conjunctuurgevoelige karakter van de als inkomstenbronnen belangrijke bedrijven²⁾ evenzeer als van de onzekerheid omtrent toekomstige belastingopbrengsten en de grootte der algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Om van de uitgavezijde nog te zwijgen.

's-Gravenhage.

Drs C. A. A. VAN LUTTERVELT.

²⁾ Vgl. de overeenkomstige passage in de Rotterdamse begroting aangehaald in het artikel van J. Hasper, „Gemeentelijke inkomsten-capaciteit”, in „E.-S.B.” van 27 October jl., blz. 846.

AANTEKENINGEN.

HET DERDE JAARVERSLAG VAN DE INTERNATIONALE BANK VOOR HERSTEL EN ONTWIKKELING.

Dit verslag bestrijkt de periode 10 Augustus 1947 tot 31 Augustus 1948, een tijdvak, waarin — zo wordt in de inleiding vastgesteld — het totaalbedrag aan verleende credieten niet bijzonder groot is geweest. De oorzaak hiervan is, wat Europa betreft, gelegen in het feit, dat op nadere regeling en uitwerking van het Marshall-plan moest worden gewacht; voor andere delen der wereld gold de moeilijkheid, dat voor een grondige voorbereiding en bestudering van investeringsprojecten veel tijd nodig is.

Voor een belangrijk deel heeft de activiteit van de Bank in het afgelopen boekjaar dan ook in het teken van voorbereidende werkzaamheden gestaan. In de komende maanden zal het ongetwijfeld duidelijker worden, wat de functie van de Bank in verhouding tot het E.R.P. eigenlijk is. In het algemeen dient men echter in het oog te houden, dat een volledige verwerkelijking van de taak van de Bank pas mogelijk zal zijn, zodra de politieke en economische stabiliteit in vele delen der wereld zal zijn hersteld.

Op de werkzaamheden van de Bank in de verslagperiode gaat het verslag vervolgens dieper in. Daarbij komt naar voren, dat „reconstruction” vnl. op Europa betrekking heeft, terwijl bij „development” veeleer aan andere delen der wereld moet worden gedacht.

Europa.

Gewezen is reeds op het voorbehoud, dat in verband met het E.R.P. in acht moest worden genomen. De redenen voor deze terughoudendheid van de Bank worden in het verslag nader gemotiveerd:

1. Zolang de omvang van de E.R.P.-hulp, en speciaal de verdeling daarvan in leningen en „grants”, onbekend was, konden de vooruitzichten voor terugbetaling van een door de Bank verstrekte lening niet worden beoordeeld.

2. Vast stond wel, dat de omvang der E.R.P.-hulp de bedragen, die de Bank zou kunnen lenen, verre zou overtreffen. Het was dus beter, dat de Bank zich beperkte tot het financieren van productieve projecten in andere delen der wereld en tot voorbereiding van aanvulling van het E.R.P., teneinde de Europese landen te helpen bij hun investeringsprogramma's op langere termijn;

3. De meeste E.R.P.-landen voelden er niet veel voor hun schuldenlast door een banklening te vergroten, zolang ze omvang en aard der verwachte E.R.P.-hulp niet kenden.

Wel heeft de Bank met enkele Europese landen besprekingen gevoerd over kleine leningen (zoals de lening van \$ 12 mln aan Nederland voor de aankoop van 6 vrachtschepen); voorshands echter zullen de werkzaamheden der Bank, voorzover ze op Europa betrekking hebben, bepaald worden door de gang van zaken bij de verdere uitwerking van het E.R.P. Het verslag spreekt de overtuiging uit, dat er naast het E.R.P. voor de Bank in Europa zeker een werkterrein aanwezig is.

Zuid-Amerika, Azië, Afrika en het Midden-Oosten.

De „development” van deze gebieden neemt de aandacht van de Bank steeds meer in beslag; in de toekomst zal hier het voornaamste werkterrein zijn gelegen.

Opvoering van het welvaartspeil in onontwikkelde of onvoldoende ontwikkelde gebieden is onvermijdelijk een proces, dat tientallen jaren eist. Bij dit proces moeten verschillende moeilijkheden worden overwonnen:

1. Gebrek aan kapitaal. „Foreign capital cannot be relied upon to do more than supplement local development efforts”; de betrokken landen moeten de eigen besparingen (en productieve investeringen) daarom tot het uiterste opvoeren.

2. Gebrek aan technisch en commercieel leidinggevend personeel. Wat dit betreft, zijn de betrokken landen alle zonder uitzondering in eerste instantie op buitenlandse medewerking aangewezen.

3. Economische instabiliteit, in de vorm van inflatie en chaotische monetaire toestanden, vaak verscherpt door de oorlog, maar veelal ook te wijten aan tekortschietend overheidsbeheer.

4. Ontbrekend inzicht der betrokken landen in de lijnen, waarlangs een ontwikkeling op langere termijn zich moet voltrekken; een gebrekkig ontwikkelingspeil der bevolking; onzekere politieke toestanden.

Tot nu toe heeft de Bank dan ook slechts één lening voor „development purposes” verstrekt, aan Chili nl., ten bedrage van \$ 16 mln voor hydro-electrische projecten en de import van landbouwmachines. „The number of sound, productive investment opportunities thus far presented to the Bank is substantially smaller than was originally expected”. Een gezonde ontwikkelingspolitiek vereist nu eenmaal meer dan enkel het beschikbaar stellen van geld.

In het algemeen laat de Bank zich bij haar taak van „development” door drie beginselen leiden. Ten eerste legt zij, gezien de beperktheid harer middelen, de nadruk op die strategische projecten, die „bottle necks” kunnen elimineren; ten tweede op projecten, die een beter evenwicht in de internationale handel bevorderen; ten derde wordt de urgentie der projecten in aanmerking genomen: Bekend is, dat de Bank zich slechts bemoeit met die projecten, waarvoor uit andere bronnen geen middelen tot financiering op redelijke voorwaarden beschikbaar staan.

HET NOORSE VIERJARENPLAN.

De Noorse Minister van Handel, Erik Brofoss, heeft dit najaar een nieuw investeringsprogramma ontworpen, dat ten doel heeft de capaciteit van de meeste export-industrieën, en wel in de eerste plaats die der electrochemische en electro-metallurgische industrie, te vergroten.

De achtergrond van dit nieuwe investeringsprogramma is, aldus „The Times Review of Industry” in het Novembernummer, de achteruitgang van de Noorse handelspositie als gevolg van de oorlog. Na de oorlog was een grote invoer noodzakelijk om de machines en de grondstoffen-

voorraden weer op peil te brengen. Hiervoor was Noorwegen door het uitvallen van Duitsland, dat vóór de oorlog bijna 1/5 van de totale Noorse invoer leverde, voornamelijk aangewezen op de Verenigde Staten, hetgeen het toch al bestaande dollartekort aanzienlijk vergrootte. Daarbij komt nog, dat deze importtoeneming werd geaccentueerd door de prijsstijging der Amerikaanse goederen in 1946 en 1947. Oorspronkelijk hoopte men de invoer met behulp van in de oorlog door de koopvaardijvloot verdiende buitenlandse valuta te kunnen financieren totdat aan de hoge eisen voor herstel zou zijn voldaan. Einde 1947 werd het evenwel duidelijk, dat Noorwegen de invoer zou moeten beperken, wilde het aan zijn verplichtingen kunnen blijven voldoen. De Regering besloot dan ook voor 1948 hiertoe over te gaan en tevens te trachten de export te verhogen. Het gevaar, dat verlaging van de import, die vnl. uit kapitaalgoederen had bestaan, meebracht voor werkgelegenheid en productie, werd ondervangen door een groter deel van de invoer toe te wijzen aan de export-industrieën.

In de eerste helft van 1948 is Noorwegen er aldus in geslaagd de handelsbalans met 400 mln kronen te verbeteren. Het liet zich evenwel aanzien, dat deze verbetering niet kon worden gehandhaafd; met het ingaan van de Marshall-hulp besloot de Regering in elk geval de invoer weer op te voeren.

Om op langere termijn de invoer zeker te stellen, is het noodzakelijk de capaciteit der exportindustrieën, welke productie-indexcijfers in tegenstelling met die van de voor de binnenlandse markt werkende industrieën beneden het basisjaar 1938 bleven, op te voeren. De basis hiervoor is uitbreiding der hydro-electrische krachtinstallaties (waarmede reeds direct na de oorlog een aanvang werd gemaakt) van 2.800.000 kwh in 1945 tot 4.200.000 in 1955. Met deze elektrische kracht kunnen de electro-chemische en electro-metallurgische industrie worden uitgebreid. Verder komt opvoering van de productie van stikstof, aluminium, magnesium, ruwijzer, ruw staal, koper, zink en zwavel in aanmerking. De gehele toegevoegde productie zal beschikbaar zijn voor export, hetgeen een belangrijke dollarbesparing voor de Europese landen zou kunnen betekenen. Zelfs export van ijzer en staal naar de Verenigde Staten wordt mogelijk geacht.

Tenslotte wordt gestreefd naar opvoering der houtproductie en uitbreiding der visserij- en koopvaardijvloot, waarvan de laatste naar schatting in 1952 5.600.000 ton zal omvatten, tegenover 4.100.000 ton in 1948, hetgeen neerkomt op een toeneming van 15 pCt t.o.v. 1939. De walvisvaart heeft behoefte aan vangschepen, teneinde proportionaliteit met de raffinaderijen te bereiken.

De „bottle neck” voor het vierjarenplan vormt het gebrek aan arbeidskrachten, terwijl bovendien de arbeidsproductiviteit, hoewel langzaam stijgend, nog beneden die van 1939 ligt. Daar toeneming van het arbeidsaanbod praktisch vrijwel onmogelijk is, hangt toeneming der productie thans af van grotere individuele prestaties en mechanisatie in die bedrijfstakken, die momenteel in grote mate beslag leggen op arbeidskrachten (zoals land- en bosbouw). Aldus kan een hoeveelheid arbeidskracht beschikbaar komen, die, naar men hoopt, voldoende zal zijn om de expansie der exportindustrie mogelijk te maken. Met deze expansie hoopt Noorwegen zijn „earning capacity abroad” per 1952 met 1.000 mln kronen (d.i. ruim f 500 mln) te vergroten.

INTERNATIONALE NOTITIES.

TERUGLOPENDE EXPORT DER BELGISCHE ZEEVISSERIJ.

De exportcrisis, die in België in verschillende sectoren van de consumptiegoederenproductie heerst, begint een ernstig karakter aan te nemen, aldus J. van Thillo in het Tijdschrift van het Vlaams Economisch Verbond van

30 October jl. De credietmarges in de Belgische handelsverdragen zijn uitgeput, verdere credietverlening aan het buitenland zou inflatiegevaaren met zich brengen. Van de neiging van het buitenland om zijn aankopen in België te beperken is een snel bederfelijk consumptie-artikel als verse vis natuurlijk het eerste slachtoffer. Illustratief zijn de volgende cijfers:

De Belgische export van verse zeevis. (in mln kg)

1947 eerste kwartaal	3,8
1947 tweede „	4,6
1947 derde „	1,5
1947 vierde „	3,1
1948 gem. eerste en tweede kwartaal	1,6

Opgemerkt dient te worden, dat de cijfers voor het laatste kwartaal van 1947 vrijwel geheel betrekking hebben op uitvoer naar Engeland (2,8 mln kg). In de tweede helft van 1947 was de uitvoer in elk geval aanzienlijk lager dan in de eerste helft, terwijl de cijfers voor de eerste helft van 1948 meer dan 50 pCt onder die van de eerste helft van 1947 liggen.

De toekomst van de Belgische export van verse zeevis begint er inmiddels weer iets rooskleuriger uit te zien, in verband met een gedeeltelijke hervatting van de uitvoer naar Engeland en zekere mogelijkheden naar Frankrijk en Duitsland. „Veel zal afhangen van de wijze, waarop ons land de verdediging zal kunnen opnemen van zijn exporterende verbruiksnijverheden, nu het zich bereid verklaard heeft het grootste deel van de ons toegekende Marshall-credieten in het collectief Europees fonds te storten”. België heeft immers hiervoor als voorwaarde gesteld, dat de afgesloten bilaterale handelsverdragen moeten worden geëerbiedigd.

DE NATIONALISATIE VAN DE IJZER- EN STAALINDUSTRIE IN ENGELAND.

„The Investors' Chronicle” van 6 dezer bevat een kort overzicht van de inhoud van de Engelse „Iron and Steel Bill”. Deze wet beoogt de instelling van „The Iron and Steel Corporation of Great Britain” met het doel, de effecten over te nemen van de belangrijkste bedrijven, die ijzererts delven, het erts in hoogovens tot ruw ijzer smelten, het ruw ijzer en schroot in stalen staven omzetten en het walsen.

Het aantal over te nemen bedrijven bedraagt 107, in welk cijfer niet is begrepen een aantal nevenbedrijven, dat zal worden ingebracht, zodat het gebied, dat het nieuwe lichaam zal bestrijken, verder gaat dan de vier basisprocessen. Van de kleine bedrijven, die niet zullen worden overgenomen, zullen die welke tot 50.000 ton erts per jaar of 20.000 ton andere producten voortbrengen, een vergunning nodig hebben om hun bedrijven voort te mogen zetten, terwijl die, welke minder dan 5.000 ton per jaar produceren, zonder vergunning mogen doorwerken. De dag van overneming is bepaald op 1 Mei 1950 of een latere datum, te bepalen door de Minister, tot 18 maanden nadat de wet is aangenomen.

In de wet zijn vervat maatregelen, welke de Minister kan nemen, welke nodig mochten blijken in verband met de overgangperiode. Zo bijv. kan overdracht van activa zonder toestemming, welke plaatsvindt na de aanneming van de wet en de inwerkingtreding daarvan, door de Minister nietig worden verklaard; dividenden mogen niet worden verhoogd boven het bedrag betaald over het laatste volledige financiële jaar, dat aan 29 October 1948 voorafgaat, of boven 4 pCt, welk van deze twee het hoogste is.

Aanneming van de wet betekent, dat de Staat verantwoordelijk zal worden voor 97,5 pCt van de ijzerertsproductie en 97,6 pCt van de voortbrenging van ruw ijzer. Compensatie, welke, naar wordt verwacht, ca £ 300 mln zal bedragen,

zal geschieden door uitgifte van „British Iron and Steel Stock”. Deze uitgifte zal worden gebaseerd op het gemiddelde van de noteringen in de „Stock Exchange Official List” van 1 tot 25 October 1948 of het gemiddelde van de noteringen voor effecten in de „Official List” of de „Daily Supplementary List” op het midden van de maand (Februari, Maart, April, Mei, Juni en Juli 1945), welke van de twee noteringen het hoogste is. Waar dergelijke noteringen niet beschikbaar zijn, zal compensatie geschieden na overeenkomst tussen de Minister en vertegenwoordigers van aandeelhouders of met behulp van arbitrage, teneinde vast te stellen hoe de noteringen zouden zijn geweest.

EEN NIEUWE INFLATIE IN WEST-DUISSLAND?

De in Juli jl. in West-Duitsland in praktijk gebrachte geldzuivering deed alle bank- en kassaldi met 90 pCt inkrimpen. Het gevolg was een onmiddellijk voor de dag komen van reeds lang te voren achtergehouden goederenvoorraden. De bevolking kon, populair uitgedrukt, voor haar geld weer iets kopen. De arbeidsproductiviteit vertoende een scherpe stijging; de industriële productie ging omhoog. In de Engels-Amerikaanse zone bedroeg de algemene index der industriële productie in September jl. 72,4 (maandgemiddelde 1936 = 100), tegen slechts 53,6 in April jl.

Ondanks deze gunstige ontwikkeling zijn er echter thans — aldus „The Financial Times” van 4 dezer — tekenen, die er op wijzen, dat er iets niet klopt en dat de Duitse bevolking reeds 4 maanden na de sanering het vertrouwen in de nieuwe geldeenheid begint te verliezen.

Als gevolg van het vrij ongediscrimineerd afschaffen der geleide economie en het beëindigen van de rantsoenering der meeste goederen zijn in de afgelopen drie maanden de prijzen van vrijwel alle consumptiegoederen sterk opgelopen, en wel in zodanige mate, dat de gemiddelde Duitser opnieuw moet vaststellen, dat zijn markten zelfs voor de aankoop van essentiële goederen tekort schieten. De lonen zijn nl. op het peil van vóór de sanering bevroren (evenals de prijzen van die agrarische producten, die nog aan rantsoenering onderworpen zijn).

Zowel de industrie-arbeiders als de boeren zijn het thans eens in hun ontevredenheid over „the present haphazard and disjointed economic policy” der Duitse autoriteiten. De boeren houden opnieuw hun producten achter, in de hoop de nog bestaande prijscontrole te breken. Zij hebben overigens altijd nog de achterdeur van de „grijze” markt tot hun beschikking, een mogelijkheid, die de industrie-arbeider niet ten dienste staat. Dat de situatie gevaren inhoudt, bewijzen de vele protesten tegen de hoge prijzen, die in de Bizone naar voren zijn gebracht. De Engelsen en Amerikanen hebben de Duitse autoriteiten reeds in krachtige termen gewaarschuwd; zij vroegen daarbij tevens om instelling van een onafhankelijke instantie, die over het prijs- en loonprobleem vóór 15 November advies moet uitbrengen.

Inmiddels ligt de schuld van de sterke prijsstijgingen ook voor een groot deel bij de Duitse fabrikanten en handelaars. Deze zijn er, aldus „The Financial Times”, blijkbaar alleen maar op uit om op korte termijn een zo groot mogelijke winst te maken. Zij verwachten thans, dat de arbeiders binnenkort erin zullen slagen door het loonplafond heen te breken. In afwachting daarvan zijn zij begonnen opnieuw goederen achter te houden, om dan van de hogere koopkracht te kunnen profiteren. „Only in the confused German situation could this paradox be born, that not only employees but employers as well are striving for higher wage levels”.

Er zijn nog andere factoren, die op de ontwikkeling in de reële sfeer een remmende invloed uitoefenen. Kort na de geldzuivering was er onder de industriële producenten een tendentie tot onmiddellijke verkoop hunner productie, teneinde liquide middelen te verkrijgen voor de komende

vermogensheffing, die, naar men aannam, op de verdiensten in de voorafgegane maanden zou worden gebaseerd. Thans echter wordt verwacht, dat de heffing zal worden gebaseerd op de omzetten na de geldzuivering; deze omzetten worden derhalve tot een minimum beperkt.

In het algemeen is het groeiend wantrouwen in het geld de afgelopen weken tot uiting gekomen in een vlucht in goederen; „investment consumer goods”, zoals bontmantels, deden daarbij grote opgang. Dit wantrouwen werd nog versterkt door de publicatie van het vierde uitvoeringsbesluit inzake de geldsanering in October jl. Dit besluit had betrekking op de overgebleven banksaldi (dus 10 pCt van de saldi van vóór Juli jl.), waarvan inmiddels de helft was vrijgegeven. Het hield in, dat de andere helft voor $\frac{1}{10}$ deel verviel; $\frac{1}{10}$ deel werd beschikbaar gesteld voor belegging in effecten; $\frac{2}{10}$ deel werd vrijgegeven. De bevolking had algemeen verwacht, dat de geblokkeerde banksaldi vroeg of laat geheel zouden worden ontdooid; zij is daarin thans teleurgesteld en beschouwt de laatste uitvoeringsbeschikking als een bewijs van het feit, dat de „Deutsche mark” niet de definitieve naoorlogse geldeenheid zal blijven en dat een tweede geldsanering te verwachten is.

Men beweert, dat de militaire gouverneurs tot de geschetste afwikkeling besloten om een einde te maken aan een toestand van onzekerheid, die de vermogensheffing dreigde te vertragen. Ook zal de beschikking verlichting brengen aan de besturen der „Länder”, die sinds de sanering zeer slecht bij kas waren. Anderen schrijven de maatregel enkel toe aan druk van Franse zijde. De Franse zonale autoriteiten hebben geld nodig en willen, naar men zegt, goederen uit hun zone weggopen.

In elk geval is het inflatiegevaar thans vergroot. In Duitse financiële en commerciële kringen heeft men een zwaar hoofd in de verdere beschikbaarstelling van geld aan de consumenten, vooral daar de vrij te geven banksaldi in totaal ca 1 mld. D.M. belopen.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Na het passeren van de maandultimo toonde de geldmarkt een merkbare verruiming, welke mede werd veroorzaakt door vrij omvangrijke betalingen van het Rijk aan de gemeenten. Op 2 November daalde de callgeldrente dan ook weer tot $\frac{3}{4}$ pCt, op welk niveau callgeld gedurende de gehele week ruim aangeboden bleef. Driemaandspromessen waren aan het einde der week tegen $1\frac{1}{8}$ pCt gevraagd, Mei- en ook Junipromessen waren tegen $1\frac{3}{8}$ pCt aangeboden, terwijl in de marktnoteringen van de langer lopende termijnen vrijwel geen veranderingen optraden.

De geldmarkt is, zoals opgemerkt, thans overwegend ruim. Toch is het niet uitgesloten, dat deze ruimte van voorbijgaande aard is, omdat in November, December en Januari slechts weinig papier komt te vervallen, terwijl het niet onmogelijk is, dat de banken binnenkort vrij grote geldonttrekkingen het hoofd zullen moeten bieden. Naar verluidt zal de behandeling van het wetsontwerp Afwikkeling Geldzuivering thans spoedig in de Tweede Kamer plaatsvinden. Indien duidelijk wordt, dat in het voorgestelde afwikkelingssysteem geen veranderingen van belang zullen worden aangebracht, zullen velen, welke tot nu toe onder derving van belangrijke rente-inkomsten de ontwikkeling hebben afgewacht, overgaan tot de aankoop van investeringscertificaten, waardoor deze middelen aan het geldmarktreservoir worden onttrokken.

De aandelenmarkt vertoonde in de afgelopen week geen fluctuaties op belang. Het koersniveau bleef per saldo praktisch op dezelfde hoogte terwijl de omzetten vrij gering bleven. Ook de staatsfondsenmarkt verkeerde vrijwel in rust. Aan het eind der week noteerde de 3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947 staatslening 97 $\frac{11}{16}$, en de 3 pCt investerings-

certificaten 97½. Uit het feit, dat de binnenlandse dollarlening niet meer dan 100⁷/₁₆ noteerde, mag wel worden afgeleid, dat de devaluatievrees nagenoeg is verdwenen.

Het gebruikelijke staatje van aandelenkoersen geeft duidelijk de slechts geringe koersmutaties aan.

	29 Oct. 1948	5 Nov. 1948
A.K.U.	148	150
v. Berkel's Patent	121	122½
Lever Bros. Unilever C.v.A.	284	284
Philips-G.b.v.A.	226	230½
Koninklijke Petroleum	319	321½
H.A.L.	166	162
N.S.U.	161	162
H.V.A.	253½	253
Deli Mij C.v.A.	147	149½
Amsterdam Rubber	157	157½
Internatio	190	190½

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte belans op 8 November 1948.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank " —) Agentsch. " 1.000,—	f 1.000,—
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, sub 4, van de Bankwet 1948)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.800.000.000,—
Beleggingen: Hoofdbank f 137.366.917,18*)		
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Bijbank " 349.972,42 Agentsch. " 4.554.840,81	
Op effecten, enz.	f 142.265.730,41	
Op goederen en celen	f 141.282.293,29*) " 983.437,12	f 142.265.730,41 *)
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)		—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 451.282.969,91	
Zilveren munt, enz.	" 3.075.505,69	454.358.475,60
Papier op het buitenland	f 337.961.480,—	
Tegoe bij correspondenten in het buitenland	" 128.465.782,49	
Buitenlandse betaal-middelen	" 5.887.629,37	472.314.891,86
Belegging van kapitaal, reserves en pensioen-fonds		102.749.007,12
Gebouwen en inventaris		2.500.000,—
Diverse rekeningen		231.549.985,45
		f 4.705.739.090,44

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	" 12.759.703,05
Bijzondere reserves	" 54.447.566,03
Pensioenfondsen	" 20.018.840,09
Bankbiljetten in omloop (oude-uitgiften)	" 113.332.725,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	" 3.047.126.530,—
Bankassigntaties in omloop	" 42.534,85
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 324.104.606,48
Geblokkeerde saldo's van banken	" 80.180.440,91
Geblokkeerde saldo's van anderen	" 49.987.955,68
Vrije saldo's	" 784.152.953,04
Diverse rekeningen	" 229.585.235,31
	f 4.705.739.090,44

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

*) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) " 36.894.550,—

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten " 143.431.360,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munt-materiaal	Papier op het buitenland	Tegoe bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleggingen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
27 Sept. '48	456.172	330.546	121.559	5	147.626
4 Oct. '48	456.712	331.644	108.674	1	147.552
11 " '48	457.350	337.819	114.265	1	146.771
18 " '48	457.505	338.260	121.698	1	143.006
25 " '48	455.448	346.968	111.952	1	148.140
1 Nov. '48	454.412	345.493	109.412	1	150.625
8 " '48	454.358	337.961	134.353	1	142.266

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblok-keerde saldi van banken	Geblok-keerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
27 Sept. '48	3.035.088	503.578	58.395	19.844	647.747
4 Oct. '48	3.076.459	393.146	68.163	23.340	687.476
11 " '48	3.039.923	401.259	88.674	21.724	698.024
18 " '48	3.012.025	336.253	121.056	21.407	707.797
25 " '48	3.013.841	347.129	70.158	20.404	803.339
1 Nov. '48	3.080.568	303.778	77.258	21.672	762.181
8 " '48	3.047.127	324.105	80.180	19.988	784.153

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud-voorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsaac.	Tegoe op het buitenland	Handelspapier op België en over-hedsrechten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel-en-pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
23 Sept. 1948	28.123	11.373	202	9.175	286	426
30 Sept. 1948	28.190	11.544	348	10.560	338	419
7 Oct. 1948	28.321	11.817	221	10.315	327	416
14 Oct. 1948	28.368	11.723	581	9.349	278	435
21 Oct. 1948	28.326	12.103	426	8.491	230	458
28 Oct. 1948	28.235	12.232	430	8.960	444	473

Data	Overheids-fondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
23 Sept. 1948	685	90.864	81.115	24	2.532	6.009
30 Sept. 1948	742	92.930	82.359	20	2.846	6.897
7 Oct. 1948	754	92.858	82.866	22	3.135	6.507
14 Oct. 1948	765	92.763	82.198	114	3.018	6.513
21 Oct. 1948	770	91.807	81.555	114	2.925	6.234
28 Oct. 1948	776	92.628	81.773	115	2.879	6.864

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettings-kosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
7 Oct. 1948	52.817	275.058	125.042	131.900	426.000
14 Oct. 1948	52.817	279.875	125.042	138.400	426.000
21 Oct. 1948	52.817	275.244	125.042	140.400	426.000

Data	Bankbil-jetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
7 Oct. 1948	923.695	150.584	733	148.295
14 Oct. 1948	915.023	157.365	636	155.402
21 Oct. 1948	901.788	172.658	750	170.055

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in miljoenen guldens).

Actief data	18-10-'48	25-10-'48	1-11-'48	8-11-'48	Passief data	18-10-'48	25-10-'48	1-11-'48	8-11-'48
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	Kapitaal	20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht	—	—	—	—	Reservefondsen	12,8	12,8	12,8	12,8
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.800,0	1.800,0	1.800,0	1.800,0	Bijzondere reserves	54,4	54,5	54,4	54,4
Beleningen	143,0 ²⁾	148,1 ²⁾	150,6 ²⁾	142,2 ²⁾	Pensioenfondsen	20,0	20,0	20,0	20,0
Voorschotten aan het Rijk	—	—	—	—	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	114,5	114,1	113,8	113,3
Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	3.012,0	3.013,8	3.080,6	3.047,1
Munt en muntmateriaal:					Bankassignaties in omloop	0,2	—	0,1	—
Gouden munt en gouden muntmateriaal	454,9	452,5	451,3	451,3	Rekening-courant saldo's:				
Zilveren munt, enz.	2,6	3,0	3,1	3,1	's Rijks Schatkist	386,3	347,1	303,8	324,1
Papier op het buitenland	338,3	347,0	345,5	338,0	Geblokkeerde saldo's van banken	121,1	70,2	77,3	80,2
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	116,2	106,3	103,7	128,5	Geblokkeerde saldo's van anderen	21,1	20,4	21,7	20,0
Bui. enl. betaalmiddelen	5,5	5,6	5,7	5,9	Vrije saldo's	707,8	803,3	762,2	784,2
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	101,8	101,9	102,3	102,7	Diverse rekeningen	229,2	231,0	231,3	229,6
Gebouwen en inventaris	2,5	2,5	2,5	2,5					
Diverse rekeningen	234,6	240,3	233,3	231,5					
	4.699,4	4.707,2	4.698,0	4.705,7		4.699,4	4.707,2	4.698,0	4.705,7
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten	143,3	143,1	144,0	143,4
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)	²⁾ 36,9	²⁾ 36,9	²⁾ 36,9	²⁾ 36,9					

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
20 Oct. '48	0,2	1.299,1	1.300	1.231,6	68,6
27 Oct. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.230,8	69,5
3 Nov. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.233,9	66,3

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
20 Oct. '48	2,5	322,1	25,3	23,4	424,2	15,9	301,5
27 Oct. '48	2,6	322,3	19,3	37,4	433,2	13,1	307,5
3 Nov. '48	2,8	325,2	23,7	33,4	433,5	16,7	304,1

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere creditlen
31 Dec 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
15 Oct. 1948	5.738,7	184,9	112,1	47,6	4.219,9	1.360,8
23 Oct. 1948	5.748,2	198,2	106,7	47,6	4.219,9	1.373,8
30 Oct. 1948	5.753,8	185,9	113,3	47,6	4.334,1	1.268,1

MEDEDELING.

NATIONAAL HULDEBLIJK.

Op velerlei wijze heeft het Nederlandse volk uiting gegeven aan zijn dankbaarheid en waardering voor het 50-jarig wijs beleid van Koningin Wilhelmina, doch de schoonste vorm, waarin dit geschiedde was — en is nog — het bijeenbrengen van het Nationale Huldeblijk, het fonds, dat door Koningin Wilhelmina is bestemd voor de Kankerbestrijding. Aan het bijeenbrengen van dit fonds hebben

2½ miljoen Nederlanders medegewerkt door het kopen van het bekende jubileuminsigne en daarnaast hebben duizenden landgenoten en vele in Nederland gevestigde ondernemingen en organisaties door extra bijdragen het fonds versterkt. De afrekeningen van de plaatselijke comité's komen thans binnen bij het Uitvoerend Comité en vele van die afrekeningen zijn zeer verheugend. In 't bijzonder de grote steden en het Oostelijk deel van het land komen goed voor de dag. Er zijn gemeenten bij, welke welhaast een opbrengst van gemiddeld één gulden per inwoner hebben bereikt. In andere gemeenten daarentegen is de opbrengst bepaald teleurstellend. Om de bestrijding van de kanker in ons land met kracht ter hand te kunnen nemen is een groot, zeer groot bedrag nodig. De bereidheid om dit bedrag bijeen te brengen is bij het Nederlandse volk in al zijn geledingen aanwezig. Dit is nog gebleken uit het onlangs door het Nederlands Instituut voor de Publieke Opinie ingestelde onderzoek, in welk onderzoek niet alleen tot uiting kwam, dat kanker de meest gevreesde ziekte is, maar ook dat 77% van de ondervraagden zich bereid verklaarden aan de bestrijding van deze ziekte financiële steun te verlenen. Er is reeds belangrijk meer dan f 1.000.000.— bijeengebracht, doch als inderdaad driekwart gedeelte van de bevolking haar bereidheid alsnog in een daad omzet, kan dit bedrag aanzienlijk groter worden en kan de kankerbestrijding op forse wijze worden aangepakt.

Het Uitvoerend Comité doet alsnog een beroep op de talrijke landgenoten, die zich tot nu toe afzijdig hebben gehouden of zich hebben beperkt tot het kopen van een jubileuminsigne, om alsnog een bijdrage te storten op de postrekening van het Comité Nr. 26000, of op haar rekening bij de Ned. Handel Mij., te Amsterdam, de Kasvereniging te Amsterdam, of bij het Girokantoor der gemeente Amsterdam, C. 600. Ook postwissels worden gaarne ontvangen aan het Centraal Bureau van het Uitvoerend Comité, Herengracht 478 te Amsterdam. Jubileuminsignes zijn aan dit adres nog verkrijgbaar. De aandacht wordt er op gevestigd, dat bedragen van f 500.— en hoger in geblokkeerd geld kunnen worden overgemaakt, als daartegen geen fiscale bezwaren bestaan. Ook inschrijvingen in het Grootboek 1946 kunnen aan het Comité worden overgedragen.

De Accountantsdag 1948

van het

Nederlands Instituut van Accountants

zal worden gehouden op

Zaterdag 20 November 1948

te Amsterdam in „Krasnapolsky“, Warmoesstraat.

10.15 uur: Opening.

10.30 uur: Inleiding van de heer Prof. Mr A. N. Molenaar, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.
Onderwerp: Inleiding tot het probleem der bedrijfsorganisatie.

14.30 uur: Inleiding van de heer A. Goudekot, accountant, lid van het Nederlands Instituut van Accountants te Eindhoven.
Onderwerp: De Accountantsverklaring en haar betekenis in het internationale economische bestel.

Introducties zijn tot een beperkt aantal verkrijgbaar bij het Secretariaat, Herengracht 491, Amsterdam-C.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 OCTOBER 1948

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f	15.375.791,73
Nederlands Schatkistpapier	„	508.680.978,49
Ander Overheidspapier	„	5.355.454,80
Wissels	„	1.043.651,66
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„	13.236.935,40
Effecten en Syndicaten	„	1.324.254,38
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„	8.288.009,38
Debiteuren	„	126.543.731,22
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„	9.048.755,91
Gebouwen	„	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„	915.872,65
	f	753.313.435,62

Kapitaal	f	42.000.000,—
Reserve	„	14.000.000,—
Bouwreserve	„	3.000.000,—
Deposito's op Termijn	„	83.054.308,30
Crediteuren	„	593.846.175,68
Geaccepteerd door Derden	„	54.783,66
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„	16.442.295,33
Reserve voor Verleende Pensioenen	„	915.872,65
	f	753.313.435,62

Een duidelijk beeld van de economische ontwikkeling in Nederland, Indonesië, de Verenigde Staten en andere landen

kunt U zich vormen door het regelmatig lezen van het

Economisch- Statistisch Kwartaalbericht

Research uitgave van
het Nederlandsch Economisch Instituut
Jaarabonnementen f 6,50
voor abonné's E.-S.B. f 5,—
Telefoon 38040, Rotterdam - Giro no. 8408

KROMHOUT MOTOREN FABRIEK D. GOEDKOOP Jr. N.V.

gevestigd te AMSTERDAM.

UITGIFTE van
470 gewone aandelen aan toonder,
in stukken van f 1000,— nom.,
ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1949
en volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeelhouders, openstelt op:

DONDERDAG, 18 NOVEMBER 1948

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij haar kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE,

tot de koers van 120 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 9 November 1948.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

AMSTERDAM, 9 November 1948.

Beschikbare krachten

Ingenieur

30 j., dipl. afd. scheik. Delft, thans als res.kapitein in Indië, 2 jaar werkzaam geweest als bedrijfsleider, met aanleg voor en ervaring in organisatie, administratie, personeelsbeheer en handel en belangstelling voor economie en psychologie, zoekt hem passende functie in binnen- of buitenland. Br. onder no. ESB 1305, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

De Provinciale Planologische Dienst voor Zeeland vraagt voor de leiding van de afdeling onderzoek een

sociaal-econoom

met universitaire opleiding. Bij voorkeur met ervaring. Sollicitaties schriftelijk te richten aan de directeur, Nieuwstraat 27, Middelburg.

DEMKA

Nederlandsche Staalfabrieken v/h J. M. De Muinck Keizer N.V. te Utrecht vraagt ter assistentie van de Chef Economische Zaken

een jong economisch doctorandus

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen, onder bijvoeging van pasfoto, onder no. 42 aan de afdeling Personeel.

Vacatures

PROVINCIE ZUID-HOLLAND.

Hernieuwde oproeping.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland roepen sollicitanten op voor de vacerende betrekking van

administrateur

chef der 3e afdeling (Gemeente-financiën) ter Provinciale Griffie van Zuid-Holland.

Salarisgrenzen f 6.800—f 8.600 (6 jaarlijkse verhogingen van f 300). Kindertoelage f 205 per kind per jaar.

Ruime ervaring op het gebied van de overheidsadministratie en/of financiën is vereist.

Sollicitaties binnen 14 dagen na de verschijning van dit blad aan de Commissaris der Koningin, Korte Voorhout 1 te 's-Gravenhage.

Zij, die reeds hebben gesolliciteerd, behoeven hun sollicitatie niet te herhalen.

Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen.

Voor de organisatie en de leiding van de te centraliseren statistiek in de Nederlandse Antillen worden gevraagd:

a. een

statisticus

Vereisten: een wetenschappelijke opleiding en grondige kennis van en ervaring bij de ambtelijke statistiek in Nederland. Leeftijd niet jonger dan 30 jaar.

b. een

leider van de mechanische bewerking

van statistische gegevens.

Vereisten: grondige kennis en ervaring op dit gebied. Gegadigden moeten gewend zijn leiding te geven aan personeel. Leeftijd niet jonger dan 30 jaar.

De bezoldiging van de statisticus zal worden bepaald naar gelang van leeftijd, ervaring en genoten opleiding. Voor ongehuiden zal deze bezoldiging variëren tussen Cur.crt. f 4608.— en f 7200.— 's jaars. Voor gehuiden tussen Cur.crt. f 5760.— en f 9000.— 's jaars.

De bezoldiging van de leider van de mechanische bewerking loopt voor ongehuiden van Cur.crt. f 4608.— tot f 6048.— 's jaars en voor gehuiden van Cur.crt. f 5760.— tot f 7560.— 's jaars.

Boven de bezoldigingen worden hoge duurtoeslagen en eventueel kinderbijslag genoten.

Overtocht, c.q. ook voor het wettig gezin, voor landsrekening. (Rekening dient er mede te worden gehouden, dat het gezin niet tegelijk met de uit te zenden ambtenaren kan vertrekken, doch eerst kan volgen, nadat woongelegenheid op Curaçao zal zijn verkregen).

Tegemoetkoming in de uitrustingskosten:

a. ongehuid: 1/8 gedeelte van het totaal-inkomen; b. gehuid: 1/6 gedeelte van het totaal-inkomen; een en ander tot een maximum van f 1500.—

Uitzending met een dienstverband van vijf jaren.

Gezegelde verzoekschriften met afschriften van getuigschriften en diploma's onder opgave antecedenten en referentiën, vóór 20 November te zenden aan het Hoofd van de 7de Afdeling, van het Departement van Overzeese Gebiedsdelen, Plein 1, 's-Gravenhage.

N.V. BRONSWERK

AMERSFOORT

AMSTERDAM

ROTTERDAM

Afd. **Pijpleidingen**

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Warmtetechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Luchttechniek**

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Koeltechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Electrotechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Land- en Scheepsinstallaties

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon: Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

*Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).